

brugeloo

DE BRUSSELE REGULATOR VOOR ENERGIE

JAARVERSLAG 2017

DE BRUSSELSE REGULATOR VOOR ENERGIE

JAARVERSLAG 2017

Bekijk het jaarverslag online
<http://annual-report-2017.brugel.brussels>

Inhoudstafel

p.4

BRUGEL in het kort

p.5

**Dubbelinterview met de
voorzitter van de raad van
bestuur en de coördinator
van BRUGEL**
Marc Deprez &
Pascal Misselyn

Op grond van artikel 30bis, §2, 9° van de elektriciteitsordonnantie dient BRUGEL:

"bij de Brusselse Hoofdstedelijke Regering jaarlijks een verslag in te dienen over de uitvoering van zijn verplichtingen, de getroffen maatregelen en de verkregen resultaten, de evolutie van de gewestelijke elektriciteits- en gasmarkt en de naleving van de openbare dienstverplichtingen door de distributienetbeheerder en de leveranciers, in het bijzonder in het domein van de rechten van de huishoudelijke gebruikers. BRUGEL publiceert binnen de maand van zijn aanneming haar jaarlijkse verslag op haar website;"

Dit document beantwoordt aan de verplichting om een verslag op te stellen over de uitvoering van zijn verplichtingen. Het zal worden aangevuld met uitgebreide thematische verslagen die de belangrijkste uitdagingen van de markt benaderen via vier invalshoeken.

p.8

Hoogtepunten

p.10

Kerncijfers 2017

p.11

Onze vakgebieden

- Tariefbevoegdheid
- Socio-economische zaken
- Klachtenbehandeling
- Promotie van hernieuwbare energie
- Markt en netten
- Juridische zaken

p.30

Structuur en personeel

p.34

Acties in samenwerking met de marktspelers

p.36

Begrotingsopvolging en overheidsopdrachten

p.38

Bijlagen

- Uitvoeringsrekening
- Balans
- Resultatenrekening
- Rechten en verplichtingen buiten balans
- Inventaris van de overheidsopdrachten
- Lijst van publicaties

BRUGEL in het kort

BRUGEL is de Brusselse reguleringscommissie voor de gas- en elektriciteitsmarkt.

BRUGEL werd opgericht op 1 januari 2007 en reglementeert en controleert de energiemarkt van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. BRUGEL controleert of het distributienet efficiënt, toegankelijk en betrouwbaar is voor de verbruikers en de producenten. BRUGEL engageert zich voor een veilige werking van de markt, een intelligent net en een waakzame bescherming van de verbruiker. Als regulator verleent BRUGEL advies aan de regering en het parlement van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en werkt BRUGEL nauw samen met alle betrokken partijen in de energiemarkt.

In 2017 werden de bevoegdheden van BRUGEL uitgebreid met drie nieuwe opdrachten met betrekking tot de watersector: de controle van de waterprijs (opstellen van tariefmethodologieën en goedkeuring van de tarieven van de sector), goedkeuring van de algemene voorwaarden en oprichting van een bemiddelingsdienst. BRUGEL heeft ook een opdracht tot verlening van advies aan de overheid over alles wat verband houdt met de werking van de gewestelijke watersector.

BRUGEL werkt onafhankelijk van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en bestaat uit:

- een raad van bestuur bestaande uit een voorzitter en vier bestuurders benoemd door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering;
- een team van adviseurs en assistenten.

Voor meer informatie over de engagements, opdrachten en de strategische visie van BRUGEL kunt u terecht op zijn website (https://www.brugel.brussels/nl_BE/brugel/onze-engagements-en-opdrachten-242).

25
medewerkers

440
documenten opgesteld
in 11 jaar (adviezen,
beslissingen, studies,
voorstellen enz.)

Een budget van
€ 3,75 Mio
per jaar

“Een jaar met heel wat uitdagingen!”

Dubbelinterview met Marc Deprez en Pascal Misselyn, respectievelijk voorzitter van de raad van bestuur en coördinator van BRUGEL.

Wat was volgens u het meest markante feit van 2017?

Pascal Misselyn: Wat de energiemarkt betreft, was het ongetwijfeld het uitstel van de implementatie van MIG6. MIG6 is de reeks regels en normen die gegevensuitwisselingen tussen de DNB en de leveranciers mogelijk maakt. Oorspronkelijk zou MIG6 in januari 2018 gelanceerd worden, maar dat werd eerst uitgesteld tot september 2018 en nu opnieuw. Nu zal het ten vroegste in 2020 gebeuren.

Marc Deprez: Dit herhaalde uitstel heeft aanzienlijke gevolgen, want een hele hoop nieuwe technologieën die onmisbaar zijn voor de markt kunnen nu nog niet worden toegepast. BRUGEL heeft alle distributienetbeheerders en meer bepaald SIBELGA aangezet om doelen vast te leggen en deze na te leven.

Werd de stabiliteit van de prijzen op de energiemarkt behouden in 2017?

Marc Deprez: Absoluut! Deze prijzen zijn relatief stabiel gebleven, doordat SIBELGA erin geslaagd is zijn distributietarieven te verlagen dankzij de nog beschikbare regulatoire saldi. Deze verlaging van de distributietarieven compenseerde de kosten van de energietransitie op federaal en gewestelijk niveau en heeft er dus voor gezorgd dat de energieprijzen relatief stabiel zijn gebleven. De komende jaren zal de markt waarschijnlijk lichte tariefverhogingen kennen.

Welke andere belangrijke feiten hebben de markt gekenmerkt?

Pascal Misselyn: De cijfers en feiten wijzen erop dat sommige leveranciers onzeker zijn en twijfelen om zich op de Brusselse markt te vestigen. De leveranciers – die overigens in de andere gewesten van het land gevestigd zijn – beschouwen de marktvoorwaarden, de sociaaleconomische omstandigheden en de grotere sociale bescherming dan in de andere gewesten immers als nadelige factoren.

Marc Deprez: In deze context hebben we vastgesteld dat sommige leveranciers niet altijd hun beste aanbiedingen beschikbaar stellen op de Brusselse elektriciteits- en gasmarkt. Een belangrijke leverancier heeft zelfs besloten om niet langer nieuwe aanbiedingen te doen voor de particuliere sector. Hij houdt het voortaan bij het beheer van zijn bestaande klanten. Als andere leveranciers hetzelfde gaan doen, dan zitten we echt met een probleem.

Wat stelt u voor om dit probleem te verhelpen?

Pascal Misselyn: Verschillende studies tonen aan dat er in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 70 à 80.000 gezinnen in een staat van energiearmoede verkeren, op een totaal van 550.000. In vergelijking met de 2.000 geregistreerde beschermde klanten is dat enorm ... Dit bewijst ook hoe weinig aantrekkelijk het beschermingssysteem is.

Marc Deprez
voorzitter van de
raad van bestuur

Pascal Misselyn
coördinator van
BRUGEL

Bekijk de
video online

Marc Deprez: Om de huishoudelijke afnemers beter te beschermen, denken wij dat het nodig is om het systeem van de sociale bescherming op het vlak van energie te herzien en te verbeteren. Het huidige systeem is gebaseerd op uitstekende principes die we moeten behouden, maar de concrete toepassing is in sommige gevallen problematisch of inefficiënt.

Denkt u dat deze bijzondere voorwaarden de evolutie van de markt sturen?

Marc Deprez: Zonder enige twijfel! Er zijn meerdere indicatoren die dit aantonen. Het aantal vermogensbegrenzers bij wanbetalers is aanzienlijk gestegen: van 25.220 in 2016 naar 27.884 eind 2017. Deze stijging is een duidelijke weerspiegeling van de energiearmoede, die jammer genoeg realiteit is in Brussel. Ze toont vooral ook aan dat de commerciële praktijken van de leveranciers geëvolueerd zijn. De leveranciers letten veel beter op en reageren sneller in geval van wanbetaling. Ter herinnering, BRUGEL heeft voorgesteld om deze vermogensbegrenzers af te schaffen, aangezien wij ervan overtuigd zijn dat deze strafmaatregelen voor de consument weinig invloed hebben op zijn globaal verbruik en dus zijn factuur, en dat ze daarom geen reële oplossing bieden.

Pascal Misselyn: We hebben ook vastgesteld dat het aantal switches, klanten die van leverancier veranderen, in 2017 is afgenomen. Deze daling is grotendeels te verklaren door het feit dat de leveranciers minder communicatiecampagnes voeren. De klanten veranderden vooral van leverancier als reactie op deze campagnes. Wat er ook van zij, het BHG kent

Om de huishoudelijke afnemers beter te beschermen, denken wij dat het nodig is het systeem van de sociale bescherming op het vlak van energie te herzien en te verbeteren.

Marc Deprez

de laagste energieprijzen van België. We blijven erop toezien dat de prijzen voordelig blijven voor de Brusselaars.

Hoe zit het met de energietransitie?

Marc Deprez: We zijn ons ervan bewust dat de energietransitie een prioriteit is voor de markt: decentralisatie van de productie, hernieuwbare energie, flexibiliteit, energie-efficiëntie, actieve prosumers enz. In 2017 heeft de flexibiliteitsmarkt een goede kruissnelheid bereikt. Verschillende initiatieven die aanvankelijk wat twijfelachtig leken, zijn steeds efficiënter geworden. Wat de hernieuwbare energie betreft, heerst er een tastbare spanning in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: de prijzen op de markt van de groenestroomcertificaten (GSC's) zijn explosief gestegen. Voor het eerst hebben de GSC's de kaap van 100 euro overschreden.

Hoe hebt u de problematiek van de conversie van het gasnet aangepakt in 2017?

Pascal Misselyn: De omschakeling van arm gas naar rijk gas zou geen technische problemen mogen opleveren voor het Brusselse net. In 2017 waren we vooral bezorgd over de situatie van de uitrusting voorbij de meters. We weten immers dat er verouderde installaties bestaan bij de particuliere klanten, maar niet precies hoeveel. Het lijkt ons daarom essentieel om van deze gelegenheid gebruik te maken om over te gaan tot systematische controles aan huis. Hoewel de binneninstallatie de verantwoordelijkheid blijft van de eigenaar, zijn wij van mening dat de overheden het proces moeten omkaderen en eigenaars in een kwetsbare situatie terzijde moeten staan met financiële steun en hulp.

Wat was uw operationele strategie in 2017?

Marc Deprez: BRUGEL heeft duidelijk gekozen voor dialoog, overleg en uitwisselingen met alle spelers in de sector. Het hele jaar door heeft BRUGEL tal van vergaderingen gehouden

met de distributienetbeheerder SIBELGA, de sociale diensten, leveranciers, de federale ombudsman, de vrederechters, de gewestelijke en federale regulatoren enz. Wanneer onze diensten adviezen hebben gegeven, hebben ze systematisch deze spelers geraadpleegd om een evenwichtig debat tot stand te brengen. In 2017 hebben we ook onze nieuwe, functionelere website gelanceerd en een open-datasysteem ingevoerd zodat we meer mensen kunnen bereiken met nuttige informatie.

Welke strategische visie past u toe voor uw beheerscontrole?

Pascal Misselyn: Wat de beheerscontrole betreft, kiest BRUGEL voor een enkele visie waarop de volledige organisatie gebaseerd is. In die zin hebben we een oriëntatienota opgesteld ter ondersteuning van onze begroting, hebben we strategische en operationele doelstellingen vastgelegd en zijn we nu ook overgegaan tot het opstellen van relevante KPI's. De belangrijkste krijtlijnen zijn uitgezet, maar onze doelstellingen zijn nog niet volledig operationeel gekwantificeerd.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kent de laagste energieprijzen van België. We zien erop toe dat deze prijzen voordelig blijven voor de Brusselaars.

Pascal Misselyn

Hoe hebt u de nieuwe opdracht voor de controle van de waterprijs geïntegreerd in uw teams?

Marc Deprez: Wij hebben er inderdaad een nieuwe bevoegdheid bij: de controle van de waterprijs. BRUGEL beschouwt deze uitbreiding van onze bevoegdheden als een blijk van vertrouwen van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering. Naast de controle van de tarifiering van de waterprijs, zal BRUGEL ook algemene voorwaarden moeten opstellen voor de operator en een bemiddelingsdienst moeten oprichten. We zullen dus ook studies kunnen uitvoeren en adviezen kunnen voorstellen. Het is een hele uitdaging, maar onze teams zijn er klaar voor.

Pascal Misselyn: Om dit op correcte wijze te doen, hebben we besloten om water te behandelen als de andere energievormen, dat wil zeggen gas en elektriciteit. We hebben dus gekozen voor een multisectorale, multidisciplinaire benadering. Alle thema's worden door veelzijdige teams benaderd vanuit onder meer een financiële, technische en juridische invalshoek. Voor de

uitwerking van deze strategie hebben we prospectieve studies uitgevoerd en het nodige gekwalificeerde personeel aangeworven. Dankzij deze methode genieten we het voordeel van schaalvergroting en van uiteenlopende, eventueel kritische blikken op de verschillende operatoren.

Aangezien al onze teams moesten worden gesensibiliseerd rond het

thema water, hebben we in 2017 een aantal opleidingen en bezoeken georganiseerd voor het voltallige personeel.

Is het profiel van de medewerkers veranderd in 2017?

Pascal Misselyn: Niet echt, aangezien BRUGEL zich in de eerste plaats positioneert als een "studiecentrum voor de overheid". Naast de strikt regulatoire taken van controle en omkadering, besteden onze medewerkers een deel van hun tijd aan denkoefeningen, studies en analyses. De nodige handelwijzen, competenties en expertise voor het beheer van onze nieuwe opdracht in de watersector bestaan reeds bij BRUGEL. We willen onze multidisciplinaire benadering bewaren en gevarieerde profielen aanwerven om deze opdrachten tot een goed einde te brengen. Op uitnodiging van Actiris heeft BRUGEL in 2017 ook een polyvalente administratieve vacature geopend om beroepservaring te kunnen aanbieden aan laaggeschoolde jongeren.

Hoogtepunten 2017

Februari

- Studie over de rollen en verantwoordelijkheden van de spelers betrokken bij de conversie van L- naar H-gas.

Maart

- Publicatie van de brochure "Strategische visie", met de uitdagingen en doelstellingen die BRUGEL voor zichzelf als ideaal heeft gedefinieerd, evenals de strategie die wij willen toepassen om dit ideaal te bereiken.

Juni

- Publicatie van het jaarverslag. Deze beknopte en volledig herziene versie maakt de balans op van 2016 en bespreekt de uitdagingen van morgen. Het verslag wordt aangevuld met een elektronische versie met animaties en video's.
- Overschakeling naar gewestelijke berichtendienst; mailadressen en URL's worden aangepast en eindigen nu met .brussels.
- Publicatie van het advies betreffende de problematiek van de conversie van het Brusselse aardgasnet en de aanpassing van de binneninstallaties van de gebruikers om met rijk gas te kunnen werken.

Augustus

- BRUGEL keurt een nieuw, modern en efficiënt huishoudelijk reglement goed.

- Een nieuwe look, informatie die gemakkelijker terug te vinden is, een site aangepast aan alle leesapparaten ... De website van BRUGEL werd volledig vernieuwd.
- Publicatie van vier thematische dossiers die de beknopte versie van het jaarverslag aanvullen. Deze uitgebreide themadossiers komen terug op het jaar 2016 en de uitdagingen van de markt door de verschillende problematieken te behandelen aan de hand van vier thema's.

- Publicatie van de studie over de kwantitatieve en kwalitatieve analyse van beslissingen van het vrederecht inzake contractopzegging. Deze studie bespreekt de grote lijnen van een nieuwe benadering voor de bescherming van huishoudelijke afnemers.

- Publicatie van de studie over het fotovoltaïsche park in 2015, met een gedetailleerde analyse van het type geïnstalleerd materiaal, de productiviteit, de prijs, de dimensionering en de verspreiding per gemeente van de aanwezige installaties in het BHG. Bovendien geeft de aanwezigheid van bidirectionele meters een duidelijk beeld van het percentage eigen verbruik, dat gemiddeld meer dan 50% bedraagt.
- BRUGEL keurt de distributietarieven (elektriciteit en gas) voor 2018 goed. Deze werden aangepast voor de posten "Openbaredienstverplichtingen" (ODV's) en "Toeslag voor de vennootschapsbelasting" (Ven.B).

- BRUGEL krijgt er bevoegdheden bij, met nieuwe opdrachten in het domein van de watersector, waaronder een opdracht voor de controle van de watertarieven.
- BRUGEL herzielt volledig de publicatie van zijn driemaandelijkse statistische gegevens. De bijgewerkte gegevens zijn beschikbaar in een pdf-versie en een dynamische versie (bereikbaar via URL's), zodat een betere weergave van de gegevens mogelijk is. BRUGEL stelt ook maandelijkse statistische gegevens ter beschikking op zijn website en op het gewestelijke Open Data-portaal.

Kerncijfers 2017

Publicaties

- 18 adviezen
- 15 beslissingen
- 9 studies
- 2 voorstellen
- 10 verslagen
- 16 statistieken
- 20 nieuwsbrieven

4

consultaties

gestart

3

vergunningen

toegekend,
overgedragen of
verlengd

3,3%

aandeel groene elektriciteit

geproduceerd in
2017 in het Brussels
Hoofdstedelijk
Gewest op basis
van hernieuwbare
bronnen

24

statuten beschermde afnemer

toegekend door
BRUGEL op de
891 statuten die
in totaal in 2017
werden toegekend

89

klachten

ontvangen

Groene- stroom- certificaten

Overgedragen GSC:

491 662

Totaalbedrag:

44,4 mln. euro

GSC-quotum:

7,8%

36

bedrijven

zijn houder van
een leverings-
vergunning; 8
daarvan richten
zich op
huishoudelijke
klanten

De 6 vakgebieden van BRUGEL

Voor de goede uitvoering van de controle- en adviesopdrachten die BRUGEL werden toegewezen, heeft de regulator besloten zijn activiteiten te organiseren rond zes belangrijke vakgebieden.

- ① Dienst Tarieven
- ② Dienst Socio-economische Zaken
- ③ Geschillendienst
- ④ Dienst Hernieuwbare Energie
- ⑤ Dienst Markt en Netten
- ⑥ Juridische dienst

Al deze teams van adviseurs en assistenten worden ondersteund door de interne pool Algemene diensten en overkoepeld door een coördinator die rapporteert aan de raad van bestuur. De nieuwe opdracht voor water wordt net als die voor elektriciteit en gas op transversale wijze geanalyseerd.

1 Tariefbevoegdheid

*Voor eerlijke,
rechtvaardige
distributietarieven!*

Jérémie Van Den Abeele,
verantwoordelijke tariefaspecten
bij BRUGEL

Overeenkomstig de Brusselse ordonnantie van 8 mei 2014 is BRUGEL sinds 1 juli 2014 bevoegd voor de distributietarieven voor elektriciteit en gas in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In 2017 heeft de Brusselse Hoofdstedelijke Regering BRUGEL nieuwe opdrachten toevertrouwd in het domein van de watersector, waaronder een opdracht voor de controle van de watertarifiering.

ELEKTRICITEIT EN GAS

Voor de sector elektriciteit en gas heeft de regering een dubbele opdracht toevertrouwd aan de regulator. BRUGEL staat enerzijds in voor de bepaling van het reglementaire kader (in hoofdzaak via de tariefmethodologie), waardoor Brusselaars eerlijke distributietarieven kunnen genieten. Anderzijds staat BRUGEL in voor de controle van de netbeheerder voor wat de naleving van het gedefinieerde kader betreft, met inbegrip van de controle van de kosten die deze maakt om op efficiënte wijze de hem toevertrouwde opdrachten uit te voeren. Daarnaast kan de regulator andere specifieke analyses of studies uitvoeren in het kader van zijn bevoegdheden.

In overeenstemming met het geldende Europese kader geniet BRUGEL volledige functionele zelfstandigheid bij het uitoefenen van deze tariefbevoegdheid.

Tariefstudie 2017 – Controle van de correcte facturering

Om de Brusselaars toegang te bieden tot de eerlijkste distributietarieven, is BRUGEL in 2016 met een uitgebreide studie begonnen. Deze studie, voltooid in 2017, toonde aan dat de bedragen van de distributiekosten die op de energiefactuur van de (residentiële en professionele) klanten werden weergegeven, correct waren. Uit de studie bleek ook dat er geen aanzienlijke problemen waren met een impact op de facturering door de netbeheerder aan de leveranciers, en dat die laatste op correcte wijze deze bedragen overnamen op de uiteindelijke facturen voor de consumenten (in toepassing van het principe van de unieke factuur en de “tariefcascade”).

Aangezien deze analyse van de tarieven nooit eerder had plaatsgevonden, moesten de teams van BRUGEL een relevante operationele methodologie vinden en een representatieve steekproef bepalen. Dankzij deze bijzonder ambitieuze onderneming, die intern werd uitgevoerd, kon een bijzondere expertise inzake de controle van de tarifiering worden ontwikkeld. BRUGEL heeft besloten dat de leveranciers de tarieven op bevredigende wijze doorrekenden. Deze uiteindelijke vaststelling kon enkel worden gedaan op basis van gegevens die voldeden aan bepaalde vooraf gedefinieerde criteria. Hieromtrent dienen we evenwel te vermelden dat de informatie die aanvankelijk door bepaalde leveranciers was geleverd van povere kwaliteit was.

De volgende tariefstudie zal worden uitgevoerd tijdens de regulatoire periode 2020-2024, om een optimale kwaliteit van de facturering te garanderen. Bovendien zal Atrias, het informatie-uitwisselingsplatform tussen de leveranciers en de distributienetbeheerders, tegen dan operationeel zijn.

Bekijk de
video online

Controle van de tariefrekeningen van SIBELGA

In 2014 implementeerde de Brusselse regulator een methodologie voor het vastleggen van de distributietarieven voor gas en elektriciteit voor de jaren 2015 tot 2019 (regulatoire periode van 5 jaar). In 2016 controleerde BRUGEL voor de eerste keer de rekeningen van de distributienetbeheerder SIBELGA (boekjaar 2015). Via deze controle werden aanzienlijke regulatoire saldi vastgesteld. Op basis van deze vaststelling stelde de regulator toen voor om de methodologie te herzien teneinde deze saldi structureel terug te dringen vanaf 2017.

Net als bij het vorige boekjaar bleek uit de controle en goedkeuring van de rekeningen in 2016 opnieuw dat er een aanzienlijk verschil bestond tussen de werkelijkheid en de geraamde budgetten, en dat er dus sprake was van een aanzienlijk regulatoir saldo. Deze situatie valt onder meer te verklaren door de overschatting van bepaalde kosten en een bijzondere economische context (zeer lage OLO-rente, vennootschapsbelasting ...). Na een aantal correcties werden de regulatoire saldi goedgekeurd door BRUGEL.

Voor 2016 bedroeg het gecumuleerde regulatoire saldo voor elektriciteit ongeveer 112 miljoen euro, waarvan 35 miljoen euro niet was toegekend aan specifieke projecten. Deze bedragen zullen waarschijnlijk worden aangewend voor het afvlakken van de tarieven tijdens de volgende tariefperiode en voor de financiering van bepaalde kosten voor specifieke projecten zoals Atrias (zie verder). Voor gas bedraagt het reguleringsfonds 79 miljoen euro, waarvan 35 miljoen nog niet is toegewezen. Een deel van de beschikbare middelen zal waarschijnlijk worden gebruikt voor de omschakeling arm gas/rijk gas.

Atrias-platform

In 2017 heeft een tweede controleluik een groot deel van de middelen bij BRUGEL ingepalmd. De analyse van het Atrias-project, het platform voor informatie-uitwisseling tussen de energieleveranciers en de netbeheerders, is een van de belangrijkste gebeurtenissen van dit boekjaar 2017. Dit federale project, waarvoor het Brusselse budget reeds een eerste maal door de netbeheerder werd geschat in 2014, zag zijn kosten in 2017 (boekjaar 2016) opnieuw sterk toenemen. Om dit fenomeen te beteugelen, heeft BRUGEL een nieuwe methodologische aanpak toegepast die de netbeheerder SIBELGA verplicht om zich budgettair te positioneren voor de jaren 2018 en 2019. Dit moet vermijden dat de budgettaire verhogingen en het gebrek aan anticipatie niet langer volledig met het aan de klanten opgelegde tarief worden gedekt. Deze analyse heeft de beperkingen van de huidige tariefmethode aangetoond en geleid tot een meer algemene denkoefening over het beheer van dergelijke projecten in de volgende tariefmethodologie.

Specifieke controles

In 2017 heeft een diepgaande analyse aan het licht gebracht dat bepaalde als gereguleerde activiteiten in de jaarrekening van SIBELGA geboekte kosten en inkomsten betrekking hebben op bijkomende activiteiten die mogelijk niet gereguleerd zijn (technische prestaties, erfgoedbeheer ...). BRUGEL heeft getracht op exhaustieve wijze al deze specifieke activiteiten te identificeren. De bedoeling van deze aanpak van de regulator is om in staat te zijn een positie in te nemen over de integratie van elk van deze bijkomende activiteiten in de scope van de gereguleerde activiteit.

Incentive-regulationmechanismen

Het incentive-regulationsysteem dat wordt toegepast in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is van het type Cost +. Alle kosten van de netbeheerder worden dus door de distributietarieven gedekt. Om de netbeheerder ertoe aan te zetten zijn productiviteit te verbeteren en operationele winst te genereren, heeft BRUGEL een methodologie voorgesteld die voorziet in de invoering van een incentive-regulationsysteem voor de beheersbare kosten. Het principe van deze formule: rekening houden met de vastgestelde verschillen tussen het voorziene budget en de tarifaire realiteit en de netbeheerder laten profiteren van een bepaald percentage van deze winst. Toen BRUGEL echter vaststelde dat deze incentive niet voldoende was, heeft het voorgesteld deze te verhogen en toe te wijzen na afloop van de regulatoire periode (van 2017 tot 2019) en niet langer jaarlijks, teneinde de technisch-economische werkelijkheid beter te weerspiegelen.

Nieuwe methodologie

In 2017 heeft BRUGEL samen met SIBELGA de overlegprocedure gedefinieerd, samen met de voornaamste thema's die moeten worden benaderd voor de uitwerking van een nieuwe methodologie elektriciteit - gas. Deze nieuwe methodologie zou operationeel moeten zijn voor de tweede tariefperiode 2020-2024.

TARIEFBEVOEGDHEID

BRUGEL heeft daarom aan SIBELGA gevraagd of het de komende boekjaren een specifieke rapportering kan voorleggen over deze activiteiten, en desgevallend een business case op basis waarvan de netbeheerder de uitvoering van bepaalde prestaties kan motiveren. Voor de bijkomende activiteiten die aan concurrentie kunnen worden onderworpen, zal SIBELGA moeten aantonen dat de toegepaste prijzen marktconform zijn.

In het kader van bepaalde nieuwsfeiten werd er ook bijzondere aandacht besteed aan de evolutie van de globale loonmassa van de netbeheerder, met inbegrip van de leidinggevende functies.

Prijssimulator

Wat de prijsvergelijker betreft, heeft de federale regulator CREG in 2017 voorgesteld om een nieuw charter in te voeren om de meest efficiënte vergelijkers een label toe te kennen. Tijdens de publieke raadpleging met alle spelers heeft BRUGEL gepleit voor de invoering van een nationale prijsvergelijker voor alle gewesten. In een logica van algemeen belang en kostenbeheersing meent de Brusselse regulator immers dat de ontwikkeling van drie verschillende prijsvergelijkers, een voor elk gewest, tot nutteloze hoge kosten leidt. Met een nationale prijsvergelijker die op een gemeenschappelijk platform wordt ontwikkeld, zouden updates veel eenvoudiger zijn en beschikt elke operator over een specifieke rapportering. Indien de federale regulator niet te vinden zou zijn voor dit voorstel voor een gemeenschappelijk platform, heeft BRUGEL zich ertoe verbonden om, met de middelen waarover het beschikt, zijn eigen simulator (BruSim) aan te passen om te voldoen aan het charter.

Werkgroep – Tariefproblematiek

Om de overdracht van de tariefbevoegdheid van het federale niveau naar de gewestelijke instanties te vereenvoudigen, werd in 2014 een werkgroep opgericht met vertegenwoordigers van de vier Belgische regulatoren (CREG, VREG, BRUGEL en CWaPE). In 2017 is die werkgroep (WG – FORBEG), die nadenkt over de tariefproblematiek, eenmaal bijeengekomen om onderwerpen zoals de federale bijdrage en de tariefmethodologieën te bespreken; die laatste evolueren al naargelang van het Gewest. Bij deze gelegenheid heeft de CWaPE (de Waalse regulator) zijn nieuwe tariefmethodologie voor de periode 2019-2023 voorgesteld, terwijl de VREG (de Vlaamse regulator) zijn nieuwe tariefstructuren in Vlaanderen heeft uiteengezet. In de marge van deze FORBEG hebben de regulatoren ook gesprekken gevoerd over bepaalde tarifaire thema's.

Nieuwe methodologie elektriciteit - gas

In 2017 heeft BRUGEL akkoord gesloten met SIBELGA over de definitie van de overlegprocedure en de voornaamste thema's die moeten worden benaderd voor de uitwerking van een nieuwe methodologie elektriciteit - gas. Deze nieuwe methodologie zou operationeel moeten zijn voor de tweede tariefperiode 2020-2024. Een van de doelstellingen van deze nieuwe methodologie betreft de invoering van een incentive-regulationsysteem op basis van relevante prestatie-indicatoren, gekoppeld aan de investeringen en de kwaliteit van het netwerk en van de dienstverlening van de netbeheerder. Het tweede aandachtspunt van deze methodologie betreft de verschillende aspecten in verband met de tariefstructuur waarmee rekening moet worden gehouden.

Met het oog op de slimme meters die zullen worden ingevoerd tijdens de periode 2020-2024, heeft BRUGEL zich ertoe verbonden na te denken over de mogelijkheid om de huidige tariefstructuur te wijzigen teneinde een structuur voor te stellen die aangepast is aan de werkelijkheid van vandaag en de uitdagingen van morgen (energietransitie). De invoering van een capaciteitscomponent lijkt daarin een cruciaal element. Net zoals in de vorige tariefstudies zal BRUGEL erop toezien dat deze denkoefeningen rekening houden met sociaaleconomische factoren en milieuproblemen.

Het dient opgemerkt dat de flexibiliteit en de invoering van slimme meters ook in de andere gewesten voor stevige debatten hebben gezorgd.

● WATER

Controle van de waterprijs

In 2017 heeft de Brusselse Hoofdstedelijke Regering drie bijkomende opdrachten in het domein van de watersector toegekend aan BRUGEL: de controle van de waterprijs, de goedkeuring van de algemene voorwaarden en de oprichting van een bemiddelingsdienst.

Om deze nieuwe opdracht van tariefcontrole uit te voeren en rekening te houden met de geldende wetteksten, zal BRUGEL in twee fasen te werk gaan. Een eerste fase van 2018 tot 2020 zal gebaseerd zijn op het besluit "reële kostprijs" dat reeds van kracht is voor de regeling van de tarifaire aspecten van de watersector.

Deze overgangperiode zal BRUGEL in staat stellen om zijn (technische en financiële) sectorale kennis te ontwikkelen en de voornaamste toekomstige belangen en uitdagingen te identificeren. Deze periode zal het mogelijk maken om in overleg met alle spelers bepaalde vaststellingen en essentiële aanbevelingen te doen voor de eerste regulatoire periode.

Vanaf 1 januari 2021 zal de tarifiering van de volledige waterketen (productie, distributie, zuivering) gebaseerd zijn op een nieuwe methodologie die werd voorgesteld door de regulator. Vanaf 2019 zullen de teams van BRUGEL gesprekken voeren met alle spelers in de sector om de eerste stappen van deze nieuwe methodologie uit te tekenen. De regulator is van oordeel dat een periode van 24 maanden nodig is om een methodologie te voltooien en operationeel te maken. Na een eerste retrospectieve financiële studie in 2017, zal de regulator in de loop van 2018 een aanbesteding uitschrijven voor het opstellen van deze methodologie.

Aangezien de controle van de tarifiering en de financiële analyse van de sector niet kunnen gebeuren zonder grondige technische audit, heeft BRUGEL zijn teams versterkt door specialisten in dit domein aan te werven. Doel is daarbij veelbelovende strategieën te definiëren. Merk op dat het investeringsplan het prerogatief blijft van Leefmilieu Brussel.

Controle van de waterprijs

In 2017 heeft de Brusselse Hoofdstedelijke Regering een nieuwe opdracht toevertrouwd aan BRUGEL: de controle van de waterprijs. BRUGEL heeft dus besloten zijn team te versterken door specialisten in dit domein aan te werven.

② Socio-economische Zaken

*Prioriteit voor de
bescherming van de
huishoudelijke afnemers!*

Carine Stassen,
verantwoordelijke van de dienst
Socio-economische Zaken bij BRUGEL

Bekijk de
video online

Terwijl de federale staat maatregelen zoals het specifiek sociaal tarief en het Energiefonds heeft ingevoerd om gezinnen beter te beschermen, zijn de elektriciteits- en gasordonnanties van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bedoeld om de bescherming van de Brusselse huishoudelijke afnemers te garanderen. In deze context waakt de dienst Sociale Zaken van BRUGEL over de goede werking van de verschillende gewestelijke maatregelen en wijst ze de regering op mogelijkheden om de toegang tot energie voor alle Brusselaars te vrijwaren.

Bescherming van de huishoudelijke afnemers

In 2017 was de bescherming van de Brusselse consument nog altijd opgebouwd rond vier pijlers: de verplichting voor leveranciers om een aanbod te doen, contracten met een duur van drie jaar, de toekenning van het gewestelijk statuut van beschermde afnemer op vrijwillige basis en de onmogelijkheid om een contract te ontbinden zonder een beslissing van de vrederechter. In de loop van het jaar heeft BRUGEL actief meegewerkt aan de tenuitvoerlegging van de nieuwe elektriciteits- en gasordonnanties, die de komende maanden operationeel zouden moeten worden.

Relevante analyses en adviezen

Om vaststellingen te doen en relevante verbeteringen voor te stellen, heeft de dienst Sociale Zaken van BRUGEL een constructieve dialoog gevoerd met alle spelers in de sector: leveranciers, DNB, OCMW's, sociale werkers, vrederechter enz. Deze verschillende interacties, die cruciaal zijn om problemen te beheren en op crisissen te anticiperen,

hebben de regulator ook in staat gesteld om op verzoek van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering of op eigen initiatief studies uit te voeren en adviezen te verstrekken.

Energiearmoede houdt aan

De in 2017 vastgestelde trends zijn relatief stabiel gebleven ten opzichte van 2016 en bevestigen de aanhoudende energiearmoede in het BHG. De cijfers wijzen uit dat 43% van de Brusselse gezinnen (236.500 gezinnen) een herinnering heeft ontvangen en dat 18% een ingebrekestelling heeft gekregen. Een gedetailleerde analyse van deze gegevens bevestigt dat de kleine schulden en die van de inactieve klanten* toenemen.

Beschermde klanten en vermogensbegrenzers

In 2017 is het aantal beschermde klanten relatief stabiel gebleven, met 2.200 gezinnen. Net zoals de vorige jaren is dit een zeer laag cijfer (0,3% van de gezinnen), als men weet dat zo'n 70.000 gezinnen in energiearmoede leven in het BHG. Hetzelfde jaar is het aantal vermogensbegrenzers echter gestegen naar meer dan 27.800.

Dit enorme verschil tussen het aantal beschermde klanten en de gezinnen met een vermogensbegrenzer toont aan dat de Brusselaars die in energiearmoede leven geen gebruik maken van de gewestelijke beschermingsmiddelen die hun ter beschikking worden gesteld. Net zoals vorig jaar heeft BRUGEL meerdere obstakels vastgesteld die deze geringe populariteit verklaren. Onder meer het feit dat de bescherming niet automatisch wordt toegekend, waardoor de klant heel

* Klanten die van leverancier veranderd zijn zonder hun schulden aan te zuiveren.

wat administratieve stappen moet nemen. Bovendien is de verplichte plaatsing van een vermogensbegrenzer bij beschermde gezinnen, met toepassing van het maximumtarief indien ze hun betalingsplan met de commerciële leverancier niet naleven, een factor die de maatregel weinig populair maakt. De voordelen van het statuut van beschermde klant zijn dus niet duidelijk zichtbaar. Om deze trend om te buigen, heeft BRUGEL voorgesteld om de vermogensbegrenzer af te schaffen voor alle Brusselse gezinnen en een interessanter gewestelijk sociaal tarief in te voeren, dat een stuk lager ligt dan het commerciële tarief.

Afsluitingen en niet-verlengde contracten

In dit domein hebben we ook vastgesteld dat het aantal afsluitingen lichtjes gedaald is in 2017. Dit betekent evenwel niet dat het aantal aanvragen tot afsluitingen verminderd is. De marktindicatoren wijzen immers uit dat heel wat leveranciers ervoor kiezen om de contracten van “slechte betalende” gewoon niet te verlengen, in plaats van procedures te starten bij het vrederecht. De regulator telde tijdens de eerste negen maanden van 2017 meer dan 3.200 gevallen van contracten die niet verlengd werden.

Studie “vrederechter”

In deze context heeft BRUGEL op eigen initiatief een studie “vrederechter” uitgevoerd om in detail de gevolgen te analyseren van de procedure waardoor effectieve afsluitingen in het Brussels Gewest niet kunnen gebeuren zonder interventie van de vrederechter. In deze studie heeft BRUGEL vastgesteld dat het Brusselse beschermingssysteem de vrije concurrentie belemmert op de energiemarkt, waar begin 2018 nog maar zes

leveranciers een aanbod doen (tegenover 21 in Vlaanderen en 14 in Wallonië). De cijfers tonen overigens aan dat langdurige wanbetalers zelden solvabel zijn (80% van de schulden wordt uiteindelijk geboekt als “oninbare vorderingen”).

Herziening van het beschermingssysteem

In 2017 heeft BRUGEL een reeds indicatoren ingevoerd om de situatie te objectiveren. Op basis van de verzamelde gegevens heeft het eind 2017 een advies overhandigd aan de regering waarin het stelde dat voor een efficiënte bescherming van de consument een herziening van het systeem nodig was. BRUGEL stelde onder meer voor om de procedure voor beschermde klanten te automatiseren, door klanten in energiearmoede die wanbetaler zijn automatisch onder dit soort bescherming te plaatsen. In zijn advies pleitte BRUGEL ook voor een wijziging van de procedure “vrederechter”. Aangezien de procedurekosten nog altijd hoog oplopen (600 euro) en 80% van de gedagvaarde gebruikers niet voor de rechtbank verschijnt, stelt de regulator voor dat dit middel enkel nog beschikbaar zou zijn voor de personen die dat wensen. De andere wanbetalers die geen bescherming genieten en die geen beroep doen op de vrederechter, kunnen gestraft worden met een afsluiting met eenvoudig deurwaardersexploot.

Labels voor leveranciers

Tijdens het afgelopen boekjaar heeft de dienst Socio-economische Zaken een advies uitgegeven over labels voor leveranciers. Dit keurmerksysteem zou het mogelijk maken om de naleving van de wetgeving door de leveranciers te controleren in het kader van de procedures voor de ontbinding

Studie “vrederechter”

BRUGEL heeft op eigen initiatief een studie “vrederechter” uitgevoerd om in detail de gevolgen te analyseren van de procedure waardoor effectieve afsluitingen in het Brussels Gewest niet kunnen gebeuren zonder interventie van de vrederechter.

Nieuwe elektriciteits- en gasordonnanties

BRUGEL heeft actief meegewerkt aan de tenuitvoerlegging van de nieuwe elektriciteits- en gasordonnanties, die de komende maanden operationeel zouden moeten worden.

van een contract. Gelabelde leveranciers zouden een contract kunnen beëindigen door middel van een gewone deurwaardersexploot in de eerder vermelde gevallen. Door deze procedure zouden de gerechtskosten kunnen worden beperkt en hoog oplopende schulden kunnen worden vermeden. Deze studie, die door de minister aan het parlement werd overhandigd, trok heel wat belangstelling. De Energiecommissie van het parlement is vijfmaal bijeengekomen begin 2018 om de vertegenwoordigers van de betrokken partijen te horen: regulator, vrederecht, OCMW's enz. BRUGEL heeft deze studie ook voorgesteld aan leden van het verenigingsleven en aan de marktpelers.

Profiel van doelklanten

Om de energiebescherming in het BHG te optimaliseren, heeft BRUGEL voorgesteld om – op basis van de databank “federaal sociaal tarief”^{*} – een typeprofiel op te stellen van de klanten die mogelijk behoefte hebben aan een sociale follow-up en regelmatige steun. Volgens de regulator zouden kwetsbare personen zo bescherming kunnen krijgen zonder schulden op te stapelen. Dit systeem zou het mogelijk maken om oplopende schulden en afsluitingen te vermijden, en zou het OCMW in staat stellen om voor een proactieve follow-up te zorgen.

Openbardienstverplichtingen

Tijdens dit boekjaar heeft BRUGEL gezorgd voor de follow-up en controle van de openbardienstverplichtingen (ODV's) die de wetgever oplegt aan de operatoren op de markt (leveranciers en netbeheerders). Zoals elk jaar heeft de dienst een rapport van de “marktgegevens” opgesteld met betrekking tot de situatie van de huishoudelijke afnemers in het BHG. Via een contextuele en systemische analyse stellen deze gegevens de dienst in staat een reeks vaststellingen te doen en de sociaaleconomische ontwikkelingen in beeld te brengen. BRUGEL heeft ook het programma voor de uitvoering van de ODV's door SIBELGA geanalyseerd voorafgaand aan de goedkeuring door de regering. Het heeft een advies gegeven over het uitvoeringsrapport van de DNB voor/ter overhandiging aan het parlement. Dat was positief.

^{*} In het BHG geniet meer dan 12% van de bevolking het federaal sociaal tarief, ofwel bijna 60.000 gezinnen.

3 Klachtenbehandeling

Ten dienste van de consument!

Karine Sargsyan,
verantwoordelijke van de Geschillendienst van
BRUGEL.

Na de liberalisering van de energiemarkt en op initiatief van het Europese recht heeft de wetgever de Geschillendienst van BRUGEL opgericht, een orgaan voor de buitengerechtelijke oplossing van geschillen. Deze dienst, die gemakkelijk toegankelijk en gratis is, verbindt zich ertoe snel tussenbeide te komen zodat Brusselaars over een efficiënte follow-up van hun klachten beschikken. Deze dienst vult ook de opdracht van de (federale) Ombudsdienst voor Energie aan, die aanbevelingen doet.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft ervoor gekozen om te beschikken over een Geschillendienst waarvan de

beslissingen bindend zijn. Wanneer een overtreding van de bepalingen van de elektriciteits- en gasordonnanties en hun uitvoeringsbesluiten ten nadele van een consument wordt vastgesteld bij een energieleverancier of een distributienetbeheerder, moet de leverancier of DNB in kwestie de beslissingen van de Geschillendienst van BRUGEL naleven.

Wijziging van de procedure

De dienst behandelt enkel klachten die onder de gewestelijke bevoegdheid vallen met betrekking tot de wettelijke bepalingen van de geldende ordonnances en hun uitvoeringsbesluiten, met uitzondering van de burgerrechten. Uit de analyse van meerdere klachten blijkt echter dat de klant geen technische argumenten kan opwerpen maar vooral argumenten die te maken hebben met het burgerlijk recht. Dit leidt tot praktische obstakels voor de behandeling van de klachten door de dienst. Na meerdere aanbevelingen van de Geschillendienst en van BRUGEL voorziet het ontwerp van ordonnantieontwerp dat momenteel gereviseerd wordt in de mogelijkheid voor de dienst om klachten te behandelen op basis van het burgerlijk recht, en tegelijk beroep aan te tekenen bij de rechtbank van eerste aanleg en niet langer bij de Raad van State.

In 2017 werd het huishoudelijk reglement van de Geschillendienst goedgekeurd, waardoor de beroepsprocedure sneller en efficiënter is geworden voor de zogenaamde klassieke klachten. De procedure, waarvoor de basis werd voorgesteld in 2017, zal operationeel zijn vanaf 2018.

Soorten klachten

In 2017 ontving de dienst klachten die te maken hadden met geschillen met SIBELGA en de leveranciers. De klachten

hadden betrekking op problemen zoals de ongeoorloofde plaatsing van vermogensbegrenzers, de ongerechtvaardigde toepassing van de MOZA-procedure (Move Out Zonder Afspraak) en onjuiste meetgegevens. In totaal ontving de Geschillendienst 89 klachten, dat zijn er 10 meer dan in 2016. Deze lichte stijging valt te verklaren door het feit dat de producenten van groene stroom verplicht waren een bidirectionele meter te hebben om groenestroomcertificaten (GSC's) te blijven ontvangen. Na meerdere beslissingen over de intrekking van GSC's hebben bepaalde prosumers gevraagd om hun situatie te laten herbekijken.

Beroep tegen beslissingen van de dienst

Tegen de beslissingen van de dienst kan beroep worden aangetekend bij de Raad van State. Een van de leveranciers heeft op 24 april 2017 een verzoek tot nietigverklaring ingediend bij de Raad van State tegen de beslissing van de Geschillendienst van BRUGEL van 21 februari 2017 met referentie R16-0049. Na de memoriëwisseling door de partijen wordt de procedure momenteel behandeld bij de Raad van State.

Verdeling van de klachten volgens het soort procedure in 2017

Geschillendienst van BRUGEL	51
Verzoek om inlichtingen	1
Rechtstreeks door BRUGEL behandelde klacht	7
Federale Ombudsman – ter informatie	24
Federale Ombudsman – verzoek om advies	6
Algemeen totaal	89

④ Promotie van hernieuwbare energie

Een optimaal beheer van de groenestroomcertificaten en garanties van oorsprong!

Régis Lambert,
verantwoordelijke Hernieuwbare Energie
bij BRUGEL.

Bekijk de
video online

De dienst Hernieuwbare Energie van BRUGEL heeft als opdracht het beheer van de markten voor groenestroomcertificaten (GSC's) en garanties van oorsprong (GO's). Om dat te doen, zorgt de regulator voor de driemaandelijkse toekenning van deze certificaten en garanties van oorsprong. Hij staat ook in voor het beheer van de transacties, advies aan initiatiefnemers van projecten, certificering van installaties en controle en follow-up van reeds in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aanwezige installaties: fotovoltaïsche panelen, warmtekrachtkoppelingssystemen en verbrandingsovens voor huishoudelijk afval.

Groenestroomcertificaten (GSC's) en garanties van oorsprong (GO's)

Het groenestroomcertificaat (GSC), bedacht om de productie van hernieuwbare elektriciteit te bevorderen, is een incentive voor producenten van hernieuwbare energie. BRUGEL is door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest belast met het beheer van dit systeem en kent de GSC's toe aan producenten met een gecertificeerde installatie. De leveranciers van hun kant moeten deze GSC's aankopen op basis van een bepaald quotum en ze jaarlijks indienen bij BRUGEL. De leveranciers verhalen vervolgens de kosten van deze wettelijke verplichting om hun quotum in te leveren op het geheel van hun eindafnemers. Deze dynamiek van vraag en aanbod leidt tot de marktprijs van de GSC's.

De garanties van oorsprong (GO), die op Europees niveau werden ingevoerd, zijn een traceerbaarheidstool die bedoeld is om de eindafnemer nuttige informatie te verschaffen over de oorsprong van de elektriciteit die hij verbruikt. Op deze manier

moet ook het verbruik van groene stroom bevorderd worden. Aangezien in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest enkel de Brusselse verbrandingsoven over overdraagbare garanties van oorsprong beschikt, kopen de leveranciers overal in België en in Europa GO's om het aandeel groene stroom dat ze aan hun klanten aanbieden te staven.

Productie van groene stroom in Brussel in 2017

Het aandeel geproduceerde groene stroom in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bedroeg in 2017 5,5% van het totale verbruik. Dit cijfer omvat ook het aandeel energie dat door warmtekrachtkoppelingssystemen op gas werd geproduceerd. Zuiver hernieuwbare elektriciteit, dat wil zeggen uitsluitend geproduceerd op basis van fotovoltaïsche eenheden, de verbrandingsoven van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (voor het organische gedeelte van het afval) en warmtekrachtkoppelingssystemen op biogas of koolzaadolie, is goed voor 3,3% van het totale elektriciteitsverbruik.

Toegekende groenestroomcertificaten

Aangezien BRUGEL afhangt van de informatie die het ontvangt van de leveranciers, omvatten de statistieken over de toekenning van GSC's productiegegevens die meerdere jaren kunnen betreffen. Zo kunnen bepaalde GSC's worden toegekend voor productie die in voorgaande jaren is gerealiseerd. In 2017 heeft BRUGEL zo'n 417.204 groenestroomcertificaten toegekend voor de geproduceerde groene stroom. Tijdens dezelfde periode heeft de dienst bovendien transacties met 491.662 GSC's gerealiseerd voor een totaalbedrag van 44,4 miljoen euro.

Quotum- inlevering

Dit laatste cijfer bewijst de activiteit van de markt tijdens de quotuminlevering periode 2017.

Prijsstijging

De periode 2016-2017 werd reeds gekenmerkt door een sterke stijging van de prijs van de GSC's, wat voor een zekere spanning zorgde op de markten. In die tijd stonden de recordprijzen in schril contrast met die van de andere gewesten, waar de prijzen de neiging hadden te dalen. Deze trend werd voortgezet in de periode 2017-2018: de prijzen overschreden de psychologische kaap van 100 euro en bereikten een recordniveau van 118,5 euro. In deze context hadden sommige leveranciers moeite om voldoende GSC's te vinden voor hun quotuminlevering. Deze structureel gezonde markt lijkt dus gekenmerkt door een gebrek aan liquide middelen die nodig zijn voor een permanente circulatie. Een hoger aantal GSC's op de markt, samen met een administratieve vereenvoudiging van hun verkoop, zou voor meer fluiditeit kunnen zorgen.

Quotuminlevering

In 2017 bedroeg het quotum voor groenestroomcertificaten 7,8% van alle in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest geproduceerde energie, d.w.z. 400.773 GSC's die vóór 31 maart 2018 door de energieleveranciers moesten worden ingeleverd. Voor de eindverbruiker komt de bijdrage aan het systeem ongeveer overeen met het quotum, dat wil zeggen 7,8% vermenigvuldigd met het aantal verbruikte MWh. Voor een klant die 2 MWh verbruikt (gemiddelde klant), bedraagt de kostprijs dus 15,6 euro per jaar.

In de periode 2017-2018 overschreden de prijzen de psychologische kaap van 100 euro en bereikten ze een recordniveau van 118,5 euro. In deze context hadden sommige leveranciers moeite om voldoende GSC's te vinden voor hun quotuminlevering. De structureel gezonde markt lijkt dus gekenmerkt door een gebrek aan liquide middelen die nodig zijn voor een permanente circulatie.

Een sector in volle bloei

Meerdere parameters wijzen erop dat de productie van zonne-energie met fotovoltaïsche installaties in Brussel de wind in de zeilen heeft. Aangezien de prijs van deze uitrustingen en installaties blijft zakken, is deze energievorm steeds concurrentiëler in vergelijking met andere energieproductiebronnen.

PROMOTIE VAN HERNIEUWBARE ENERGIE

Greencheck

Leveranciers moeten het groene deel van de stroom die ze aan hun klanten leveren dekken met garanties van oorsprong (GO), een traceerbaarheidshulpmiddel voor elektriciteit. Om de consumenten in staat te stellen na te gaan wat het reële aandeel ontvangen groene stroom is, stelt BRUGEL hun het hulpmiddel Greencheck ter beschikking, een onlinetool die op het internet beschikbaar is. Dit initiatief past perfect in het tweede gedeelte van de opdracht van BRUGEL: de Brusselse consumenten informeren over de verbruikte groene stroom.

Hoog eigen verbruik

Tijdens een eerste studie over de gegevens van 2014 had de dienst Hernieuwbare Energie vastgesteld dat het percentage eigen verbruik in het Brussels Gewest meer dan 50% bedroeg, terwijl hier meestal wordt uitgegaan van een percentage van 30 tot 35%. Een tweede studie op basis van de gegevens van 2015 lijkt deze trend te bevestigen. De doorgaans kleinere afmetingen van de installaties in het BHG, gecombineerd met een eerder lage gemiddelde productiviteit en een vrij hoog totaal verbruik, leiden tot dit hoge percentage eigen verbruik.

Een sector in volle bloei

Meerdere parameters wijzen erop dat de productie van zonne-energie met fotovoltaïsche installaties in Brussel de wind in de zeilen heeft. Aangezien de prijs van deze uitrustingen en installaties blijft zakken, is deze energievorm steeds concurrentiëler in vergelijking met andere energieproductiebronnen. De sector biedt zoveel potentieel dat meer en meer economische spelers en investeerders zich ervoor interesseren. Zowel in de publieke als in de privésector wordt de markt ook gekenmerkt door de opkomst

van een belangrijk segment van externe investeerders. Bovendien investeert de Brusselse Hoofdstedelijke Regering fors in fotovoltaïsche systemen, het enige duurzame energiealternatief om de doelstellingen voor 2020 te bereiken.

Nieuwe perspectieven

In 2017 heeft BRUGEL zijn opdracht voor de meting van de groene stroom in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voortgezet. De dienst heeft evenwel een groot project gelanceerd voor een verbeterd systeem voor het beheer van de installaties. In de nabije toekomst zal de distributienetbeheerder SIBELGA de productiegegevens voor deze groene stroom verzamelen en valideren. Op basis van de gegevens van SIBELGA zal BRUGEL groenestroomcertificaten en garanties van oorsprong blijven uitgeven. De certificering van installaties waarvoor GSC's worden toegekend, zal ook niet meer onder de bevoegdheid van BRUGEL vallen. Deze taak wordt in de toekomst toevertrouwd aan onafhankelijke certificeringsorganen. Dankzij deze structurele verandering zal de dienst Hernieuwbare Energie van BRUGEL niet langer belast zijn met deze operationele taken, die niet tot de typische core business van een regulator behoren.

Een vertrek en een indiensttreding

Midden 2016 verliet een lid van de dienst het team (dat uit drie voltijdsequivalenten bestond), en in de lente van 2017 trad een nieuw teamlid in dienst. Deze overgang en de tijdelijke vermindering van het aantal personeelsleden tussen midden 2016 en begin 2017 hebben tot een aantal organisatorische complicaties geleid. Dankzij deze verandering kon de operationele efficiëntie van het team echter gereorganiseerd en geoptimaliseerd worden.

5 Markt en Netten

*Het beheer van de netten
omkaderen en toezien op de
markt!*

Farid Fodil-Pacha,
verantwoordelijke voor de technische dienst
Markt en Netten bij BRUGEL

Bekijk de
video online

In 2017 draaiden de opdrachten van de dienst Markt en Netten van BRUGEL rond drie krachtlijnen: de technische omkadering van de elektriciteits- en gasnetten, het toezicht op de markt voor de levering van elektriciteit en gas en de implementatie van de flexibiliteitsmarkt. Daarnaast moest het departement ervoor zorgen dat het over de nodige technische competenties beschikt teneinde zich voor te bereiden op de nieuwe bevoegdheid van BRUGEL voor de controle van de prijzen in de watersector. Daarom heeft het zijn team versterkt met de aanwerving van een expert in deze sector, om de voorbereidende analyses te starten voor de uitvoering van deze activiteit.

1. Follow-up van het technisch beheer van de netten

Met betrekking tot de follow-up van het technisch beheer van het elektriciteits- en gasnet, bestaat de opdracht van BRUGEL erin de implementatie van niet-discriminerende, betrouwbare en performante netten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te verzekeren. In die context voert de dienst elk jaar analyses uit van de investeringsplannen van de DNB (distributienetbeheerder) en de TNB (transmissienetbeheerder) om na te gaan of ze aan de behoeften van de netgebruikers voldoen in termen van capaciteit en kwaliteit van de levering van elektriciteit en gas. Het departement onderzoekt ook bepaalde openbaredienststopdrachten van de DNB (openbare verlichting en gasveiligheid) evenals voorstellen tot wijziging van de voorschriften van de sector of de Brusselse of Europese technische reglementen.

Nieuwe “elektronische” meters

Om te voldoen aan de Europese verplichting om elektronische meters te installeren in alle nieuwe gebouwen en gebouwen met ingrijpende renovaties, heeft SIBELGA in zijn investeringsplan de installatie van zogenaamde “elektronische” meters opgenomen vanaf 2018, a rato van zo’n 4.850 meters per jaar. Deze meters zullen over een lokale poort beschikken die de klant toegang geeft tot gedetailleerde verbruiksgegevens (die evenwel niet door de DNB gevalideerd zijn). Deze gegevens kunnen worden doorgegeven aan energieadviesbedrijven om het verbruik te optimaliseren. De slimme functies van de elektronische meters (opening/sluiting, meteropname op afstand ...) zullen echter niet geactiveerd worden.

Slimme meters

Bovendien is SIBELGA van plan om via een proefproject op ware grootte slimme elektriciteitsmeters te installeren, die gebruik zullen maken van alle functies van dit type uitrusting. De netbeheerder plant de implementatie van 5.000 slimme meters vanaf 2018 om de in de MIG6* voorziene functies te testen en het implementatieproces te valideren. De installatie van deze meters, met in 2019 reeds 10.000 stuks, zal daarna worden versneld, zodat het Brusselse distributienet tegen 2035 volledig met slimme meters is uitgerust.

In zijn advies over het investeringsplan van SIBELGA was BRUGEL van oordeel dat deze strategie diepgaander moest

* MIG6: Message Implementation Guide, d.w.z. het communicatieprotocol tussen DNB's en leveranciers

Elektronische meters

SIBELGA plant de installatie van 4.850 elektronische meters per jaar. Deze meters zullen over een lokale poort beschikken die de klant toegang geeft tot gedetailleerde verbruiksgegevens. De slimme functies van de elektronische meters zullen echter niet geactiveerd worden.

Slimme meters

SIBELGA is van plan 5.000 slimme elektriciteitsmeters te installeren, die gebruik zullen maken van alle functies van dit type uitrusting. Hiermee wil SIBELGA beter voorbereid zijn en in een tweede fase de functies van de nieuwe MIG testen.

houden met onder meer een reeks sociaaleconomische aspecten. Teneinde over een volledige, geïntegreerde visie op deze problematiek te beschikken, zal het departement een haalbaarheidsstudie uitvoeren om het installatieproject vanuit verschillende invalshoeken te analyseren en het waar nodig aan te passen om het belang van de consument te waarborgen.

Conversie van het gasnet

Wat het gasnet betreft, was het meest opvallende feit de wijzigingen die zullen worden doorgevoerd in de distributie en levering van aardgas in het Brussels Gewest. Vanaf 2024 gaat Nederland immers geleidelijk aan zijn uitvoer van laagcalorisch gas met 15% per jaar verminderen, tot aan de volledige stopzetting in 2030. Aangezien het Brussels Hoofdstedelijk Gewest niet langer met dit type gas zal kunnen worden bevoorrad, zal de conversie gevolgen hebben voor zowel de infrastructuur van het distributienet als voor de binneninstallaties van de gebruikers van het Brusselse distributienet (huishoudelijke en professionele afnemers). Volgens dit indicatieve plan zal de conversie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 2020 beginnen en eind 2023 worden afgerond. Het zal betrekking hebben op alle verbruikers van aardgas, goed voor ruim 500.000 aansluitingspunten op het distributienet.

Zoals elk jaar sensibiliseert BRUGEL de overheid over het belang van een geïntegreerde aanpak voor het beheer van deze problematiek. In zijn rol van adviseur aan de regering en om bij te dragen aan de zoektocht naar geschikte antwoordelementen, heeft BRUGEL aan het einde van het eerste semester zijn advies gegeven en zijn er bijkomende

Conversie van het gasnet

BRUGEL heeft de Brusselse Hoofdstedelijke Regering geadviseerd rekening te houden met de technische, sociale, gezondheids-, economische en milieuaspecten van dit thema. In een advies van april 2018 werden concrete aanbevelingen geformuleerd. Er is ook gewezen op het voorzorgsbeginsel, dat bepaalt dat het Gewest zich ervan moet vergewissen dat de conversie veilig verloopt voor de Brusselse consumenten.

studies gestart om een geconsolideerd advies te geven, dat met name rekening houdt met de sociaaleconomische aspecten die het Brussels Gewest kenmerken. Naast de studies heeft BRUGEL voor zijn advies ook de verschillende marktspelers geraadpleegd om tot een resultaat te komen dat rekening houdt met de diversiteit en rijkdom van de uitgedrukte meningen. Het geconsolideerde advies werd aan het eind van het eerste kwartaal van 2018 gepubliceerd.

Alternatieve mobiliteit

In 2017 kwamen de problemen rond mobiliteit en de gebrekkige luchtkwaliteit in Brussel regelmatig in het nieuws. BRUGEL, dat zich bewust is van het belang van deze thema's, is proactief geweest in het adviseren van de regering, via de publicatie van studies en adviezen over de ontwikkeling van zogenaamde "alternatieve" mobiliteitsoplossingen en hun impact op de gas- en elektriciteitsnetten en meer in het algemeen op de energiemarkt. Daarom heeft BRUGEL in 2017 het initiatief genomen voor een studie over de installatie van bevoorradingsstations voor voertuigen op CNG (samengeperst aardgas). Deze studie heeft onder meer aangetoond dat met uitzondering van bepaalde specifieke zones, het huidige gasdistributienet voldoet voor de aansluiting van deze stations teneinde een uitgebreide dekking van het territorium van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te verzekeren en de ontwikkeling van dit systeem mogelijk te maken.

BRUGEL heeft in 2016 en 2017 ook meerdere aanbevelingen geformuleerd inzake elektrische mobiliteit, met de vraag aan de overheid om SIBELGA te betrekken bij de bepaling van de locatie van de publieke laadpalen, met het oog op de optimalisatie van de investeringen in het net. Deze

aanbevelingen werden onder meer gevolgd in de technische specificaties van de aanbesteding van Brussel Mobiliteit met betrekking tot het beheer van dit type concessies.

Gewestelijk tractienet spoor en stationsnet

In het kader van zijn proactieve aanpak heeft BRUGEL op eigen initiatief adviezen gegeven ter bevordering van de invoering van een wettelijk kader betreffende de creatie van nieuwe netten: het gewestelijk tractienet spoor voor de MIVB en het stationsnet voor de NMBS. Deze voorstellen hebben tot doel de regularisatie van extreem specifieke situaties zoals de voeding van de concessies in de stations of andere sectoren via het elektriciteitsnet van de MIVB (andere operatoren, elektrische bussen ...). De wijziging van de elektriciteitsordonnantie die momenteel wordt voorbereid, heeft rekening gehouden met deze adviezen.

Openbare verlichting

In 2017 is BRUGEL in het kader van de analyse van het programma van de openbaredienststopdracht overgegaan tot een analyse van het openbare verlichtingsnet van SIBELGA. Uit deze analyse blijkt dat het beleid voor de vervanging van de verlichtingspalen de energie-efficiëntie van het park heeft verbeterd. De positieve effecten van dit vervangingsbeleid zijn merkbaar in de follow-up van het verbruik van de installaties.

SIBELGA had zijn twijfels over de maturiteit van de ledtechnologie voor openbare verlichting, maar aangezien deze technologie de komende jaren waarschijnlijk onvermijdelijk wordt, heeft BRUGEL aan SIBELGA gevraagd om meer vergelijkende technische tests uit te voeren, aangezien daar enige vertraging was vastgesteld.

2. Toezicht op de markt van de levering van elektriciteit en gas

Volgens het Brusselse wettelijke kader moeten energieleveranciers over een vergunning beschikken om elektriciteit of gas te kunnen verkopen op het grondgebied van het Gewest. De dienst heeft als opdracht de vergunningsaanvragen die ze ontvangt te analyseren en er een advies over te geven, en op basis van dit advies zal de minister bevoegd voor energie beslissen om deze vergunningen al dan niet toe te kennen. BRUGEL geeft op zijn website een bijgewerkte lijst van de houders van een leveringsvergunning in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. BRUGEL publiceert daarnaast de maandelijkse, driemaandelijkse en jaarlijkse statistieken om alle spelers te informeren over de staat van de energiemarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Een markt op weg naar consolidatie

Wat de leveringsvergunningen betreft, heeft BRUGEL in 2017 een vergunningsaanvraag voor gas en elektriciteit ontvangen van één speler (ELINDUS). Ter vergelijking, in 2016 waren er drie aanvragen en in 2015 twee.

In 2017 was er ook de overname van ENI GAZ & POWER door ENECO BELGIE en de oprichting van een nieuwe entiteit, ENECO BELGIUM, aan wie alle rechten en plichten in verband met de vergunningen van ENECO BELGIE werden overgedragen. Ter herinnering, in 2016 was er de overname van 100% van LAMPIRIS door de groep TOTAL. Daarnaast waren er toen ook de fusie door overname van ELECTRABEL CUSTOMER SOLUTIONS door ELECTRABEL en de invoer van de handelsnaam ENGIE voor alle activiteiten.

Net zoals in 2016 waren er in 2017 acht leveranciers actief in het huishoudelijke segment. Bovendien stelde BRUGEL in dit segment een vermindering van het aantal switches (klanten die van leverancier veranderen) van 12% vast – de eerste daling in vijf jaar. Het aantal klanten dat van leverancier veranderde, is echter nog altijd hoger dan in 2013, 2014 en 2015. Deze daling zou kunnen worden verklaard door het feit dat de leveranciers minder interessante aanbiedingen doen dan de voorgaande jaren. In het professionele segment blijft het aantal veranderingen van leverancier stijgen, met voor elektriciteit zelfs een toename van 23% in 2017 ten opzichte van het jaar daarvoor.

Het aantal passieve klanten, dat wil zeggen klanten die sinds de liberalisatie van de markt geen enkele actie hebben ondernomen om een leverancier te kiezen, bedroeg eind 2017 12,98% (tegenover 14,38% eind 2016) voor elektriciteit en 11,15% (tegenover 12,36% eind 2016) voor gas.

IT-ondersteuning

In 2017 heeft de dienst gewerkt aan een betere rapportering van de marktgegevens. BRUGEL wilde langs de ene kant deelnemen aan het Open Data-project van het Gewest (een project met tot doel zo veel mogelijk gegevens ter beschikking te stellen van het brede publiek), en anderzijds de frequentie van de publicatie van zijn gegevens opvoeren om de markt sneller te informeren. Het resultaat, dat sinds eind 2017 beschikbaar is op de website van BRUGEL en tevens op de Open Data-portaalsite van het Gewest, betreft momenteel gegevens die zich hoofdzakelijk richten op de markt (marktaandeel, switch-cijfers) en op het sociale aspect.

Evolutie van de markt: huishoudelijke sector

Gezien het aantal actieve leveranciers in het huishoudelijke segment (8, waarvan er 4 weinig dynamisch zijn) en de aanzienlijke daling van het aantal veranderingen van leverancier in 2017, zal BRUGEL deze indicatoren aandachtig volgen en, indien deze trend aanhoudt, hier nuttige lessen uit trekken om de werking van de markt in dit segment te verbeteren.

Een nieuwe tool voor de follow-up van de markt

BRUGEL heeft in 2017 een nieuwe interactieve tool geïmplementeerd voor het beheer van de marktgegevens. De statistische rapporten zullen vaker worden gepubliceerd en zullen worden gedeeld met het gewestelijke Open Data-platform.

Clearinghouse ATRIAS

Gezien de ontwikkelingen van een sector in volle verandering, zal de situatie op de Belgische energiemarkt evolueren van gedecentraliseerde clearinghouses naar één centraal clearinghouse. De lancering van dit platform was oorspronkelijk gepland voor januari 2018 maar werd in 2017 uitgesteld naar 2020. Volgens BRUGEL heeft dit herhaalde uitstel aanzienlijke financiële en organisatorische gevolgen voor alle partijen.

In 2017 heeft het platform een beroep gedaan op een nieuw team van IT-ontwikkelaars en een externe auditor om het probleem op te lossen. BRUGEL heeft akte genomen van deze beslissing en de verschillende spelers opgeroepen om zich elk van hun kant formeel te engageren voor de nieuwe datum voor de lancering van dit clearinghouse. BRUGEL ziet aandachtig toe op de goede werking van dit project, want verdere problemen zouden zeer grote risico's kunnen inhouden voor het energetische en financiële evenwicht van het land en voor de belangen van de consument.

3. Implementatie van de flexibiliteitsmarkt

Op een leveringsmarkt koopt (of verkoopt) de klant van (of aan) een leverancier de energie die hij gaat verbruiken (of produceren). Op de flexibiliteitsmarkt verkoopt de klant aan deze leverancier (of aan een andere commerciële speler) flexibiliteit, dat wil zeggen de mogelijkheid om zijn verbruik (of productie) te moduleren al naargelang van de externe prijssignalen. Deze flexibiliteit wordt voornamelijk

door ELIA gekocht om het evenwicht in zijn net te bewaren, en door de BRP's (Balance Responsible Parties of evenwichtsverantwoordelijken) voor het evenwicht van hun energieportefeuilles. In 2017 heeft BRUGEL een eerste advies verstrekt waarin het met name pleit voor de invoering van een leveringsvergunning voor flexibiliteitsdiensten en het bepalen van de taken en verantwoordelijkheden van elke speler.

Bescherming van de consument

BRUGEL heeft zich ook willen positioneren op het vlak van de bescherming van de consument, zowel voor klanten die flexibiliteit bieden als voor klanten die dat niet kunnen. Bepaalde consumenten zouden immers de negatieve impact van deze nieuwe flexibiliteitsmarkt kunnen ondervinden als ze er geen toegang toe hebben. BRUGEL zal er dus aandachtig op toezien dat er niet-discriminerende netwerken worden geïmplementeerd.

4. Watersector

Naast de nieuwe opdracht voor de controle van de waterprijs kreeg BRUGEL ook een opdracht voor de controle van de algemene verkoopvoorwaarden toegewezen. Om deze nieuwe taken te kunnen vervullen, heeft de dienst een nieuwe adviseur gespecialiseerd in de watersector aangeworven. De versterkte dienst heeft in 2017 een vergelijkende studie uitgevoerd over de gebruikte prestatie-indicatoren in de voornaamste Europese en Belgische steden en overweegt om in samenwerking met verschillende operatoren een studie uit te voeren over de werking van de sector en zijn uitdagingen.

⑥ Juridische zaken

*Een multisectorale
advies- en
ondersteuningsopdracht!*

Karine Sargsyan,
verantwoordelijke van de juridische
dienst bij BRUGEL.

Bekijk de
video online

In 2017 speelde de juridische dienst opnieuw een belangrijke rol bij BRUGEL, zowel wat zijn specifieke opdrachten betreft als voor zijn meer transversale opdrachten ter ondersteuning van de andere diensten en de Brusselse Hoofdstedelijke Regering.

Adviesopdracht aan de regering

Tijdens het boekjaar 2016 had BRUGEL een algemene adviesopdracht bij de regering betreffende de implementatie van een wettelijk kader dat de goede werking van de energiemarkt moest bevorderen. Eind 2016 had de juridische dienst een nota voltooid met de essentiële punten die de ontwerpen van nieuwe ordonnanties moeten behandelen. In 2017 vormde het ordonnantieontwerp het voorwerp van debatten in de regering, en de tekst zal in de loop van 2018 ter stemming worden voorgelegd. Daarnaast heeft BRUGEL voorstellen voor verbetering en wijzigingen gedaan voor bepaalde artikelen van het besluit betreffende groene stroom.

In 2017 werd ook hard gewerkt aan de revisie van de Brusselse technische reglementen voor de toegang tot de elektriciteits- en gasnetten. Bedoeling was de evolutie van de technische regels mogelijk te maken in overeenstemming met de nieuwe energiemarkt.

Noodleverancier

De procedure van noodleverancier is een voorziening die door de sector is ingevoerd om de eventuele faling van een leverancier op te vangen. Sinds de vrijmaking van de

energiemarkt kunnen leveranciers effectief failliet gaan, waarna het voor hen onmogelijk zou zijn energie te leveren aan hun klanten. Als Brusselse regulator is BRUGEL gehouden een noodvoorziening voor te stellen in het geval van faling. In 2016 werkten alle regulatoren van het land samen om een vervangingssysteem op nationaal niveau in te voeren. In 2017 heeft BRUGEL samen met de andere regulatoren een gemeenschappelijk ontwerp van advies voorgesteld aan de wetgever.

Huishoudelijk reglement

In 2017 was de juridische dienst belast met de voltooiing van de tekst voor het huishoudelijk reglement van BRUGEL. In het kader van dit dossier heeft de dienst de werkingsregels van het instituut grondig herzien, met onder meer de opname van de regels inzake vertrouwelijkheid, goed bestuur en belangenconflicten voor het personeel. BRUGEL beschikt zo over een modern en efficiënt huishoudelijk reglement.

Winter Package

In 2016 werkte de Europese Commissie aan de invoering van een nieuwe regelgeving betreffende de toekomstige energiemarkt. Deze denkoefening werd eind 2016 geconcretiseerd in wetteksten die de naam "Winter Package" kregen. In 2017 heeft de juridische dienst van BRUGEL met veel aandacht de invoering van de richtlijnen gevolgd om zijn toekomstige beslissingen of acties af te stemmen op de nieuwe Europese lijn.

Ondersteunende opdracht voor andere diensten

Naast deze operationele steun heeft de juridische dienst van BRUGEL in 2017 ook zijn samenwerking met de andere interne diensten van BRUGEL versterkt. Op het vlak van de tariefbevoegdheid heeft de juridische dienst bijvoorbeeld werk gemaakt van de bepaling van de richtlijnen van de volgende tariefperiode voor de gas- en elektriciteitsmarkt. In dit dossier heeft de dienst onder meer de wettelijkheid van de genomen beslissingen gecontroleerd, de algemene visie geïntegreerd en de juridische haalbaarheid verzekerd. In het domein van de hernieuwbare energie en groene stroom heeft de juridische dienst een gedetailleerd advies voorgesteld over het nieuwe besluit betreffende groene stroom. In het dossier van de omschakeling van arm gas naar rijk gas heeft de juridische dienst een zeer specifieke analyse uitgevoerd in opdracht van de dienst Markt en Netten om de juridische haalbaarheid van de voorgestelde oplossingen te controleren. Voor de Geschillendienst ten slotte heeft de juridische dienst het ontwerp voltooid van het protocolakkoord met de federale ombudsmannen om nieuwe samenwerkingsmodaliteiten te definiëren tussen de Geschillendienst en de ombudsdienst.

Waterordonnantie

In 2016 speelde de juridische dienst een actieve rol in de voorbereiding van het nieuwe wettelijke kader om BRUGEL zijn nieuwe bevoegdheid voor de controle van de waterprijs toe te vertrouwen, met name wat de revisie van de waterordonnantie betreft. In het kader van deze ordonnantie, die in 2017 werd opgesteld en begin 2018 door het parlement werd goedgekeurd, heeft BRUGEL drie verschillende opdrachten gekregen: de controle van de waterprijs, de goedkeuring van

Richtlijnen

Op het vlak van de tariefbevoegdheid heeft de juridische dienst werk gemaakt van de bepaling van de richtlijnen van de volgende tariefperiode voor de markt van gas en elektriciteit. In dit dossier heeft de dienst onder meer de wettelijkheid van de genomen beslissingen gecontroleerd, de algemene visie geïntegreerd en de juridische haalbaarheid verzekerd.

de algemene verkoopvoorwaarden en de invoering van een gewestelijke bemiddelingsdienst.

Voor de verkoopwaarden, die niet veranderd zijn sinds 1994, belooft dit een lange, complexe klus te worden. De juridische dienst zal de komende maanden al zijn expertise ter beschikking stellen om de goedkeuringsmodaliteiten voor deze laatste te bepalen. Wat de creatie van een gewestelijke bemiddelingsdienst voor water betreft, deze zal vanaf 2020 bij BRUGEL worden opgericht. De juridische dienst zal nadenken over de praktische modaliteiten van de uitvoering om de goede werking ervan te garanderen.

Om de uitvoerbaarheid van deze opdrachten te verzekeren en de verschillende betrokken diensten bij BRUGEL te ondersteunen, heeft de juridische dienst gedurende heel 2017 nauw samengewerkt met het kabinet en de verschillende spelers in de sector.

Huishoudelijk reglement

In 2017 was de juridische dienst belast met de voltooiing van de tekst voor het huishoudelijk reglement. BRUGEL beschikt zo over een modern en efficiënt huishoudelijk reglement.

Structuur en personeel

BRUGEL is sinds de oprichting in 2006 een publiekrechtelijke rechtspersoon en wordt geleid door een raad van bestuur met vijf bestuurders (waaronder een voorzitter) die door de Regering zijn aangesteld en een mandaat hebben van vijf jaar dat eenmaal kan worden hernieuwd.

De Brusselse Regering heeft de heren Jan De Keye, Marc Deprez, Pascal Misselyn, Henri Autrique en Guillaume Lepère aangesteld als bestuurders. De heer Marc Deprez werd op 20 maart 2014 aangesteld als bestuurder-voorzitter (na eerst bestuurder te zijn geweest). De heer Pascal Misselyn is de coördinator van het team opdrachthouders.

Opdrachthouders

Om aan zijn verplichtingen te kunnen voldoen, beschikt BRUGEL over een team van adviseurs en assistenten. Hun statuut werd op 23 mei 2014 door de Regering vastgelegd met een besluit. Een ander besluit dat dezelfde dag werd uitgevaardigd verduidelijkt de rechtspositie en de bezoldigingsregeling van de contractuele personeelsleden.

Het personeelsbeheer wordt op volledig onafhankelijke wijze georganiseerd, maar in het kader van het Brusselse openbare ambt.

21 VTE

Het door BRUGEL aangenomen personeelsplan voor de uitoefening van haar bevoegdheden in 2017 voorzag in 21,29 VTE's (voltijdsequivalenten), hetzij 25 werkposten. Gedetailleerde informatie hierover (indeling per rang en graad) is in onderstaande tabel te vinden.

In 2017 zijn drie nieuwe opdrachthouders in dienst getreden, waarvan twee opdrachthouders voor de dienst Markt & Netten en één opdrachthouder voor de dienst Hernieuwbare Energie. De overige drie opdrachthouders die in 2017 reeds

gerekruteerd waren, waarvan twee opdrachthouders voor de nieuwe competentie water, zullen pas in 2018 het team vervoegen.

Dankzij de interne mobiliteit heeft ook een medewerker van functie en van dienst kunnen veranderen.

Onafhankelijke instelling

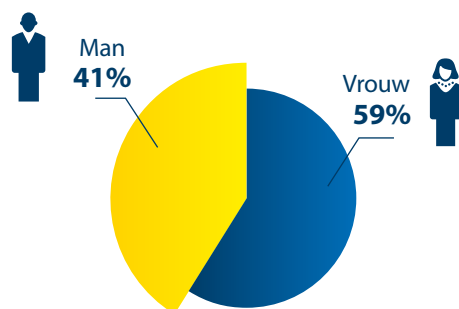
De bestuurders en het personeel van BRUGEL vragen of aanvaarden geen rechtstreekse instructies van overheden of andere publieke of private entiteiten.

Personeelsplan – situatie op 31/12/2017

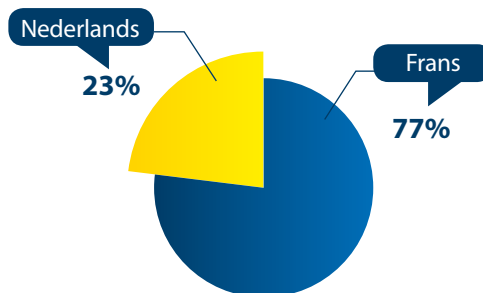
Rangen	Graad	Statutairen en mandatarissen VTE	Ondersteunende en specifieke taak VTE	Startbaan VTE	Uitzonderlijke en tijdelijke behoefte VTE
A230	Coördinator	1			
A220	Eerste ingenieur				
A210	Eerste attaché expert van hoog niveau				
A200	Eerste attaché		1		
A111	Ingenieur				3
A101	Attaché				9
B101	Assistent				5,8
C101	Adjunct				2
Algemeen totaal					21,8

HR-statistieken op 31/12/2017

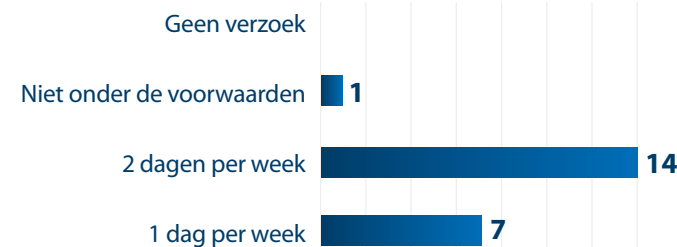
Verdeling, Man/Vrouw

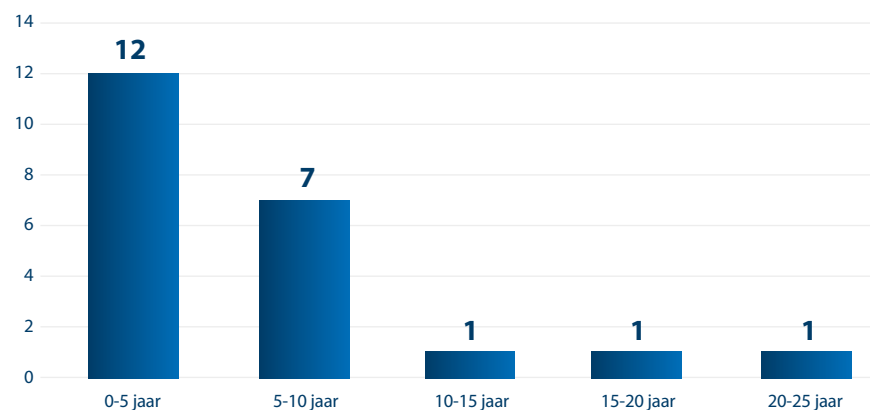
Verdeling, door taalregeling
Franstalig/Nederlandstalig

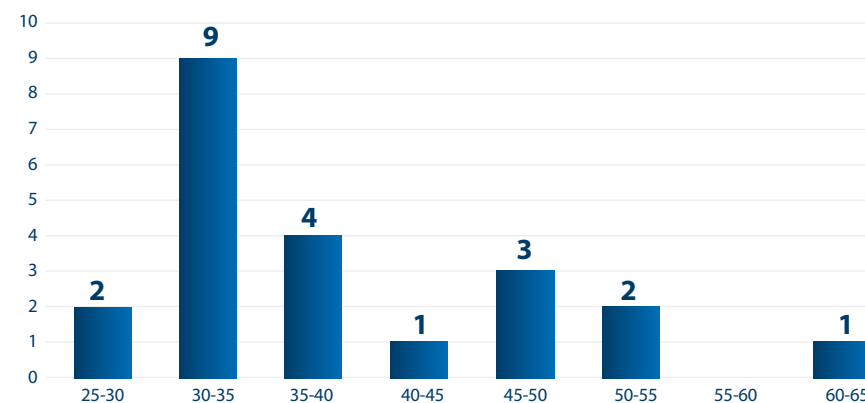
Verdeling, Telewerk

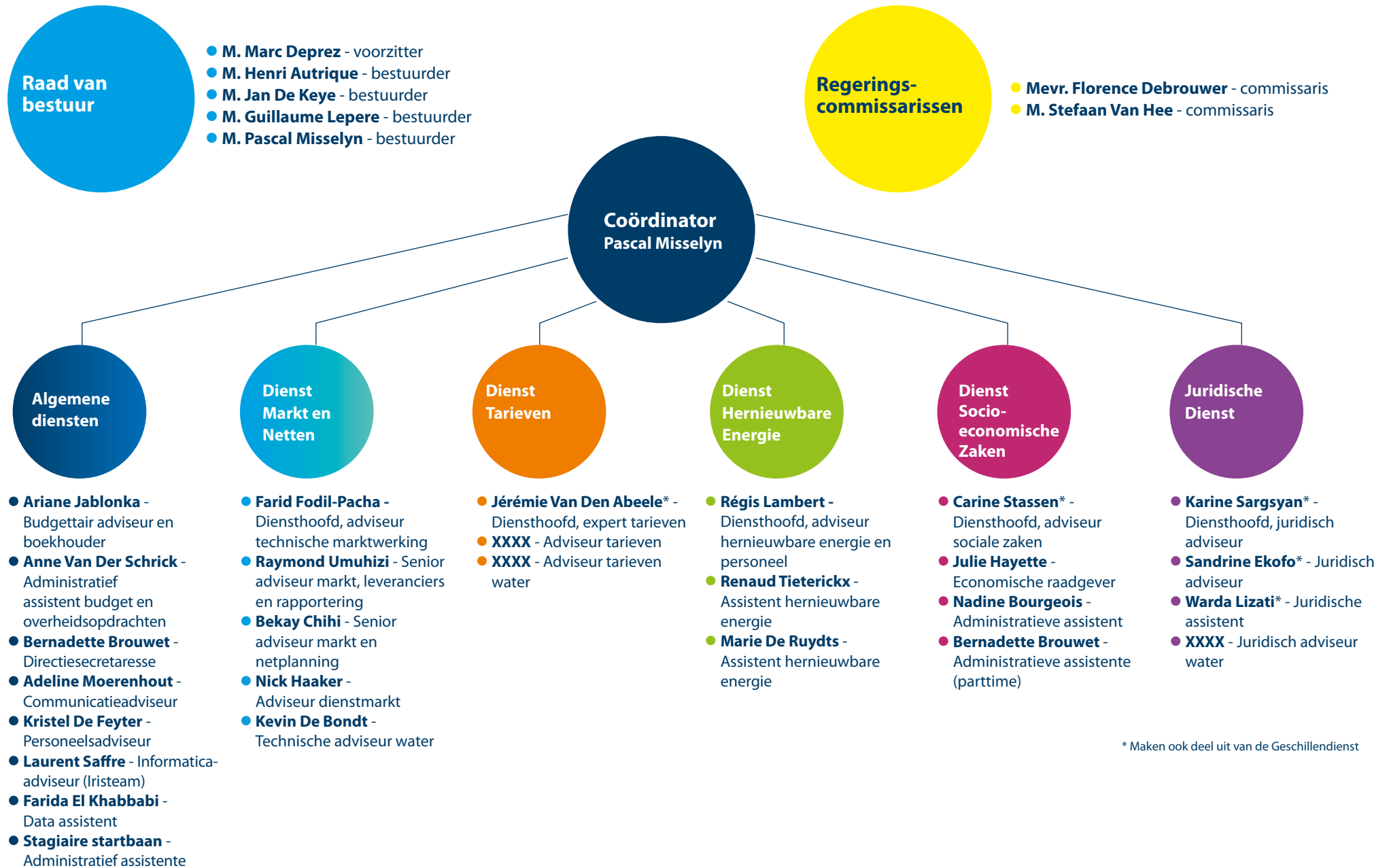
Verdeling, per anciënniteit

Verdeling, per leeftijd

Organigram op 31/12/2017

* Maken ook deel uit van de Geschillendienst

1 Nadine Bourgeois 2 Farida El Khabbabi 3 Régis Lambert 4 Anne Van Der Schrick 5 Laurent Saffre 6 Carine Stassen 7 Farid Fodil-Pacha 8 Bernadette Brouwet 9 Marie De Ruydts 10 Sandrine Ekofo
11 Ariane Jablonka 12 Pascal Misselyn 13 Nick Haaker 14 Raymond Umuhizi 15 Marie-Elise Cavallo 16 Adeline Moerenhout 17 Karine Sargsyan 18 Jérémie Van Den Abeele 19 Julie Hayette 20 Renaud Tieterickx
21 Warda Lizati 22 Bekay Chihi 23 Kevin De Bondt 24 Halima Hani 25 Benoît Gosselin

Acties in samenwerking met de marktspelers

Om zijn opdrachten te kunnen uitvoeren, onderhoudt BRUGEL doorheen het jaar een constructieve dialoog met de vele spelers in de sector. Doel: de ontwikkelingen en de werkwijzen op de markt onder controle houden.

FORBEG

BRUGEL maakt deel uit van FORBEG, het forum van de Belgische energieregulators. Dit platform brengt de vier regulators van het land (BRUGEL, CREG, CWaPE en VREG) bijeen en biedt gelegenheid tot discussie, waarbij iedere regulator zijn visie op de diverse aspecten van de elektriciteits- en de gasmarkt deelt. Elk jaar vinden plenaire vergaderingen plaats waarop de voorzitters, directeurs of gedelegeerd bestuurders van de verschillende regulators aanwezig zijn. In de loop van het jaar komen ook experts bijeen in werkgroepen rond specifieke kwesties.

In 2017 nam BRUGEL deel aan bijzonder actieve werkgroepen: Elektriciteit, Flexibiliteit, Gas, Informatie-uitwisseling en Europa. In de loop van het jaar 2017 is ook diepgaand gediscussieerd over de kwestie van de noodleverancier. Begin 2018 volgde er dan een gemeenschappelijke raadpleging.

ATRIAS

BRUGEL neemt vrijwillig deel aan de gesprekken binnen ATRIAS, het gemeenschappelijke filiaal van de distributienetbeheerders. De gesprekken vinden plaats op meerdere niveaus: binnen het marktcomité (MIG6), dat de beslissingnemers van de betrokken partijen bijeenbrengt, binnen het stuurcomité dat de technische directeurs samenbrengt en binnen specifieke werkgroepen waarin

experts en specialisten de lopende dossiers bespreken. BRUGEL werd uitgenodigd om als waarnemer deel te nemen aan het marktcomité en het stuurcomité.

Ontmoetingen met de leveranciers

In 2017 organiseerde BRUGEL meerdere bijeenkomsten met alle leveranciers om verschillende onderwerpen te bespreken: de controle van de facturering, denkoefeningen over de noodleverancier, de markt voor groene stroom, de openbaredienstverplichtingen, de flexibiliteitsmarkt enz.

Daarnaast ontmoet BRUGEL de leveranciers op hun verzoek individueel.

Bijeenkomsten met SIBELGA

Om een beter beeld te krijgen van de realiteit op het terrein, organiseren BRUGEL en SIBELGA (de distributienetbeheerder) maandelijks vergaderingen om actuele dossiers, behandelde klachten, de toepassing van de reglementaire bepalingen of de wetswijzigingen te bespreken.

Deelname aan het overleg Staat-Gewest

In het kader van CONCERE/ENOVER, het overlegorgaan tussen de gewesten en de staat, nam BRUGEL deel aan de werkgroep die de conversie van de netten van arm gas naar rijk gas behandelt.

Met het oog op een beter begrip van de procedures en hun impact op de afsluiting van consumenten in het geval van wanbetaling, legde BRUGEL in 2016 meermaals contact met vrederechters. Deze constructieve gesprekken hebben het wederzijdse begrip verbeterd.

Samenwerking met de federale Ombudsdienst voor Energie

Aangezien er geen gewestelijke ombudsdienst bestaat, werkt BRUGEL actief samen met de federale Ombudsdienst voor Energie. Als een consument voor bemiddeling kiest, wordt de klacht door de Ombudsdienst behandeld. Vraagt de klagende partij daarentegen een bindende interventie, dan neemt de Geschillendienst van BRUGEL het dossier op zich. BRUGEL werkt ook samen met de Ombudsdienst wanneer die advies vraagt of opheldering wenst over bepaalde wetteksten.

Relatie met het BIM - Leefmilieu Brussel

Drie à vier keer per jaar organiseert BRUGEL coördinatievergaderingen met de energieadministratie. Tijdens deze vergaderingen wordt ingegaan op het voorbereidend reglementair werk dat de energieadministratie uitvoert en de initiatieven die BRUGEL wil nemen. BRUGEL is ook de beroepsinstantie tegen beslissingen van het BIM over energiepremies. Rekening houdend met de specifieke aspecten van deze opdracht (en de bijbehorende werklust), heeft BRUGEL voorgesteld die voortaan aan het Milieucollege toe te vertrouwen, de bevoorrechte beroepsinstantie tegen beslissingen van het BIM over energie.

Relatie met de sociale instanties

De teams van BRUGEL onderhouden nauw contact met de diverse sociale instanties. Zo nemen ze deel aan de vergaderingen van het Netwerk Waakzaamheid en ontmoeten ze regelmatig OCMW-vertegenwoordigers. Dankzij die contacten krijgt BRUGEL meer inzicht in de leefwereld van de kwetsbare bevolkingsgroepen en kan het informatie geven over ontwikkelingen in de wetgeving en vragen over individuele dossiers behandelen.

Contact met de Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer

BRUGEL werkt samen met de Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer om te onderzoeken welke regels voorrang moeten krijgen op een markt waar gegevensuitwisseling een belangrijke plaats zal gaan innemen.

Contact met de vrederechters

Met het oog op een beter begrip van de procedures en hun impact op de afsluiting van consumenten in het geval van wanbetaling, legde BRUGEL in 2016 meermaals contact met vrederechters. Deze constructieve gesprekken hebben het wederzijdse begrip verbeterd.

Begrotingsfollow-up en overheidsopdrachten

Zoals elk jaar sinds 2012 staat BRUGEL zelf in voor het administratief, financieel en boekhoudkundig beheer. BRUGEL formuleert een begrotingsvoorstel voor de minister die bevoegd is voor energie en houdt zich aan de circulaires van de minister van Begroting. Met respect voor de onafhankelijkheid van de regulator ten opzichte van de regering werd ons begrotingsvoorstel aan het parlement overgemaakt, dat over onze begroting heeft gestemd.

Sinds 1 mei 2016 is BRUGEL onafhankelijk van het BIM voor het beheer van de lonen. BRUGEL heeft een beroep gedaan op een sociaal secretariaat (GROEP S) om ons te helpen bij de loonberekeningen, de diverse aangiftes en ook voor begeleiding bij een aantal administratieve en juridische stappen.

In 2017 bedroeg de regionale dotatie voor de energie € 3.463.000. Dit bedrag is afkomstig uit het Energiefonds en is lager dan het plafond van 15% dat door de ordonnantie is vastgelegd.

BRUGEL ontving in 2017 ook een tweede dotatie in verband met de nieuwe opdracht voor de controle van de waterprijs. Deze werkingsdotatie voor de uitoefening van zijn opdrachten in het kader van het waterbeleid bedroeg € 285.000. Onze tool voor begrotingsbeheer maakt een onderscheid tussen de begrotingen per sector (water of energie), vakgebied (groene stroom, tarieven, netten ...) en per project. Onze rekeningen zijn ook zo gedetailleerd mogelijk om de maximale transparantie van onze uitgaven te garanderen.

Zoals bij alle Brusselse ION's het geval is, is de thesaurie van BRUGEL gecentraliseerd op een regionale rekening, terwijl de transacties worden uitgevoerd van een eigen rekening die automatisch in evenwicht wordt gebracht.

Krachtens de organieke ordonnantie van 23 februari 2006 houdende de bepalingen die van toepassing zijn op de begroting, de boekhouding en de controle wordt BRUGEL gelijkgesteld met een autonome bestuursinstelling van 2e categorie en moet het zijn begroting beheeren in overeenstemming met deze ordonnantie en haar uitvoeringsbesluiten. Het dient opgemerkt dat de administratieve werklast die door deze reglementering wordt opgelegd bijzonder zwaar is voor een klein organisme zoals BRUGEL.

Het beheersorgaan van BRUGEL heeft begin 2016 ook een toezichtsorgaan voor de boekhouders-schatbewaarders aangesteld en heeft een samenwerkingsovereenkomst ondertekend met de directie Financiën van de GODB.

Als overheidsorganisme moet BRUGEL ook voldoen aan diverse verplichtingen die in de wetgeving zijn voorzien en meer bepaald het besluit van de Brusselse regering van 24 oktober 2014 betreffende de modaliteiten van de beheerscontrole. Deze reglementering vereist dat er een oriënteringsnota wordt opgesteld, evenals boordtabellen die de periodieke follow-up van de realisatie van de strategische en operationele doelstellingen weerspiegelen. De oriënteringsnota's moeten

minstens de fundamentele krijtlijnen van het beleid en de visie van de bevoegde minister bevatten.

Aangezien BRUGEL geen voogdijminister heeft, is het niet strikt gehouden aan de naleving van deze tekst. BRUGEL wil echter een proces aanvatten om zijn procedures te verbeteren en met name de perfecte transparantie en onafhankelijkheid van de regulator aantonen. BRUGEL is overigens onderworpen aan de jaarlijkse controle van het Rekenhof, dat onder meer de performantie van de werking moet analyseren. Dit betekent dat het Rekenhof op elk moment de interne controle en de bestaande procedures (human resources, naleving overheidsopdrachten, handtekeningdelegatie ...) bij de instelling kan controleren.

In 2016 werd binnen BRUGEL en zijn raad van bestuur een belangrijke denkoefening georganiseerd om de visie te bepalen die de instelling de komende jaren zal verdedigen. Deze denkoefening heeft in 2017 geleid tot de bepaling van de strategische en operationele doelstellingen. Die werden geformuleerd in een brochure genaamd "Strategische Visie" die naar de stakeholders van BRUGEL werd opgestuurd. BRUGEL heeft in 2017 ook een oriëntatienota opgesteld ter ondersteuning van zijn begroting. Vanaf nu zijn de

driemaandelijke begrotingscontroles op de vakgebieden gericht. De fiches hieromtrent werden bijgewerkt. Deze fiches omvatten de wettelijke basis, de beschrijving van het vakgebied, de rechtvaardiging voor de begrotingsaanvraag, de beschrijving van de herhaalde en nieuwe projecten, de KPI's, het personeelsbestand in VTE's en uiteraard de follow-up van de tijdens het jaar gemaakte afspraken. Aangezien BRUGEL een dotatie geniet, is het ook onderworpen aan de wetgeving op de overheidsopdrachten. Binnen de grenzen van de begrotingsordonnantie heeft de raad van bestuur beslist de overheidsopdrachten die door BRUGEL worden gegund aan het voorafgaand advies van de Inspecteur van Financiën te onderwerpen. Nadat de controleur van de vastleggingen zijn visum heeft gegeven, wordt de inventaris van de overheidsopdrachten gepubliceerd op onze website en aan het Gewest meegedeeld, zoals vereist door de ordonnantie betreffende de transparantie van de mandatarissen.

De toewijzing van de uitgaven en de uitvoeringspercentages per begrotingsartikel zijn in detail terug te vinden in de volgende tabel. Het dient opgemerkt dat het uitvoeringspercentage in 2017 hoger ligt dan in 2016, toen bedroeg het 84% in vastlegging en 85% in vereffening.

Uitvoeringsrekening 31/12/2017				
	vastleggingskrediet		ordonnantiekrediet	
Energie+Water	Aangepaste begroting	Vastgelegd BB	Aangepaste begroting	Vereffend
	3.735.000	3.398.012	3.756.000	3.370.394
	91%		90%	

Aangezien de opdracht voor WATER pas in oktober 2017 begonnen is met slechts 1 van de 3 geplande VTE's, is het uitvoeringspercentage lager. Dit heeft dus een rechtstreekse impact op het geconsolideerde cijfer. Daarom is het aangewezen beide uitvoeringspercentages apart te vermelden.

ENERGIE				WATER			
Aangepaste begroting	Vastgelegd BB	Aangepaste begroting	Vereffend	Aangepaste begroting	Vastgelegd BB	Aangepaste begroting	Vereffend
3.405.600	3.242.903	3.471.600	3.245.807	329.400	155.109	284.400	124.587
95%		93%		47%		44%	

De raad van bestuur van BRUGEL heeft de boekhoudkundige balans voor 2017 en haar bijlagen in de loop van de maand mei goedgekeurd. Deze rekeningen werden binnen de wettelijke bepaalde termijn aan de regering overgemaakt, evenals aan het Rekenhof en aan de verantwoordelijke voor de consolidatie van

de Gewestelijke Entiteit. Het Rekenhof heeft onze rekeningen aandachtig onderzocht voor goedkeuring gedurende de weken van 5 tot 30 maart 2018. Het voorlopige verslag van het Rekenhof wordt verwacht in de loop van mei 2018 en de definitieve versie volgt eind augustus.

Uitvoeringsrekening van de begroting

BA	INKOMSTEN	Oorspronkelijk	Aangepast	Vastgesteld recht
01.001.01.01.4610	Subsidies afkomstig van het MBHG	3.463.000	3.463.000	3.463.000
01.002.03.01.3850	Uitzonderlijke ontvangsten afkomstig van gezinnen in het kader van geschillen			700
02.001.03.01.4610	Toelagen WATER	466.000	285.000	285.000
02.002.03.01.4610	Toelagen van het Financieel Coördinatiecentrum voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	8.000	8.000	9.523
Totaal inkomsten		3.937.000	3.756.000	3.757.523

AB/BA	INKOMSTEN	Vastleggingen				Vereffening			
		Oorspronkelijk	Aangepast	Vastgelegd	%	Oorspronkelijk	Aangepast	Vastgelegd	%
01.001.07.01.1111	bezoldigingen personeel	1.332.000	1.265.000	1.203.162	95%	1.332.000	1.265.000	1.203.162	95%
01.001.07.03.1120	pensioenlasten	30.000	32.000	31.594	99%	30.000	32.000	31.594	99%
01.001.07.04.1120	sociale lasten	391.000	351.000	331.872	95%	391.000	351.000	331.872	95%
01.001.07.06.1131	kosten en lasten verbonden met personeel	9.000	9.000	5.783	64%	9.000	9.000	5.783	64%
01.001.07.07.1140	maaltijdcheques	39.000	39.000	31.693	81%	39.000	39.000	31.693	81%
01.001.07.08.1112	MIVB abonnementen	8.000	10.000	6.959	70%	8.000	10.000	6.959	70%
01.001.07.12.1112	zitpenningen van de bestuurders-ambtenaren van BRUGEL	140.000	116.000	102.370	88%	140.000	116.000	102.369	88%
01.001.08.01.1211	aanwervings- en selectiekosten	65.000	52.000	12.771	25%	65.000	45.000	15.674	35%
01.001.08.02.1211	opleidingen	50.000	31.000	29.516	95%	50.000	40.000	38.120	95%
01.001.08.03.1211	personeelsverzekeringen	8.000	8.000	7.097	89%	8.000	8.000	7.097	89%
01.001.08.04.1211	representatiekosten	7.000	7.000	6.676	95%	7.000	7.000	4.633	66%
01.001.08.05.1211	verplaatsingskosten	13.000	11.000	8.168	74%	13.000	11.000	8.012	73%
01.001.08.06.1211	ICT-onderhoud	199.000	192.000	180.823	94%	199.000	242.000	219.883	91%
01.001.08.07.1250	betaling van de onroerende voorheffing	36.000	41.000	5.463	13%	36.000	41.000	5.463	13%
01.001.08.08.1211	vertalingen	70.000	33.000	18.693	57%	70.000	98.000	78.693	80%
01.001.08.09.1211	verzekeringen	5.000	5.000	4.902	98%	5.000	5.000	4.902	98%

AB/BA	INKOMSTEN	Vastleggingen				Vereffening			
		Oorspronkelijk	Aangepast	Vastgelegd	%	Oorspronkelijk	Aangepast	Vastgelegd	%
01.001.08.10.1211	diverse bureau-onkosten	22.000	25.000	22.861	91%	22.000	25.000	17.243	69%
01.001.08.11.1211	verzendings- en telefoonkosten	44.000	50.000	47.635	95%	44.000	53.000	37.746	71%
01.001.08.12.1211	inschrijvingsgelden voor seminars en colloquia	20.000	20.000	19.329	97%	20.000	20.000	19.329	97%
01.001.08.13.1211	expertisekosten en honoraria	148.000	63.000	40.733	65%	148.000	66.000	37.666	57%
01.001.08.14.1221	expertisekosten en honoraria (met de publieke sector)	105.000	119.000	118.211	99%	105.000	122.000	108.103	89%
01.001.08.15.1211	zitpenningen van de bestuurders-ambtenaren van BRUGEL niet gelijkgesteld met de publieke sector	0	24.000	23.681	99%	0	25.000	23.681	95%
01.001.08.16.1211	verbruikskosten (water, gas, elektriciteit)	0	7.000	4.943	71%	0	7.000	4.943	71%
01.001.08.17.1211	gebouwen - onderhoud en uitrusting	0	30.000	26.718	89%	0	30.000	23.164	77%
01.001.08.18.1211	bankkosten	0	1.000	342	34%	0	1.000	342	34%
01.001.11.01.7422	aankoop meubilair	7.000	7.000	6.733	96%	7.000	7.000	6.733	96%
01.001.11.03.7422	informaticamateriaal en software	112.000	251.000	249.499	99%	178.000	224.000	206.486	92%
01.001.12.01.1212	huur	135.000	135.000	132.678	98%	135.000	135.000	132.678	98%
01.001.12.02.1212	huurlasten	61.000	51.000	37.974	74%	61.000	53.000	40.793	77%
01.001.55.01.1140	terugbetaling van personeelskosten	0	4.000	3.817	95%	0	4.000	3.817	95%
01.002.08.01.1211	informatie- en communicatiekosten	325.000	166.000	160.166	96%	325.000	181.000	176.001	97%
01.002.08.02.1211	expertisekosten en honoraria	240.000	201.000	165.806	82%	225.000	188.000	173.339	92%
01.002.08.03.1211	expertisekosten en geschillendienst	15.000	20.000	14.369	72%	15.000	20.000	12.602	63%
01.002.08.04.1211	tariefstudie en rechtsbescherming	310.000	359.000	334.975	93%	250.000	276.000	249.816	91%
Totaal uitgaven		3.946.000	3.735.000	3.398.012	91%	3.937.000	3.756.000	3.370.394	90%

Balans

ACTIVA	2017	2016
VASTE ACTIVA	292.520,41	123.577,66
Immateriële vaste activa	257.312,90	98.029,64
Softwarelicenties	257.312,90	98.029,64
Installaties, machines en uitrusting voor exploitaties	2.361,36	-
Installaties voor exploitatie	2.361,36	-
Materiële vaste activa	32.846,15	25.548,02
ICT	11.523,92	7.866,69
Kantoormeubilair, -materieel en -machines	21.322,23	17.681,33
VORDERINGEN OP MEER DAN ÉÉN JAAR	999,98	61.380,09
Borgtochten op meer dan één jaar of op onbepaalde termijn gevormd door geblokkeerde bankrekeningen van de boekhoudkundige entiteit	999,98	61.380,09
VORDERINGEN OP TEN HOOGSTE ÉÉN JAAR AAN DERDEN ONDERWORPEN AAN HET ARS	4.334.782,22	3.717.326,86
Vorderingen inzake directe en indirecte bezoldigingen van het personeel en van het aan de boekhoudkundige entiteit verbonden personeel	22.078,21	2.232,98
Andere vorderingen op ten hoogste één jaar op niet aan het ARS onderworpen derden (met uitsluiting van bankrekeningen op zicht en op ten hoogste één jaar)	2.637,36	5.770,48
Fiscale vorderingen en andere vorderingen dan voormelde op ten hoogste één jaar op aan het ARS onderworpen derden van een andere Institutionele Groep	1.785,00	-
Transitrekening	4.308.281,65	3.709.323,40
FINANCIËLE BELEGGINGEN OP TEN HOOGSTE ÉÉN JAAR	-	-
Zichtrekeningen in EUR bij andere ingezeten	-	-
Geblokkeerde rekening voor huurwaarborg	-	-
Kassen met contanten en gelijkaardige activa	-	-
WACHTREKENINGEN EN OVERLOPENDE REKENINGEN VAN DE ACTIEFZIJDE	46.697,91	48.485,69
Over te dragen financiële kosten	-	-
Gelopen maar niet vervallen financiële opbrengsten	-	-
Over te dragen niet-financiële kosten	46.697,91	48.485,69
Wachtrekeningen met normaal gesproken een debetsaldo	-	-
TOTAAL ACTIVA	4.675.000,52	3.950.770,30

PASSIVA	2017	2016
EIGEN VERMOGEN	4.107.819,23	3.595.455,18
Netto-actief of maatschappelijk vermogen aan het begin van het jaar	3.595.455,18	3.112.812,79
SURPLUSOPBRENGSTEN OP KOSTEN	512.364,05	482.642,39
Gereserveerde eigen fondsen	-	-
Sociale fondsen ten gunste van het personeel	-	-
Toelagen voor vakantiegeld	-	-
VOORZIENINGEN VOOR TOEKOMSTIGE KOSTEN	-	-
Voorzieningen voor risico's en kosten	-	-
Voorzieningen voor geschillen	-	-
SCHULDEN OP MEER DAN ÉÉN JAAR	-	-
Leningen op maar dan één jaar, uitgegeven of overgenomen door de boekhoudkundige entiteit	-	-
SCHULDEN OP TEN HOOGSTE ÉÉN JAAR	567.181,29	354.750,04
Ten opzichte van niet aan het ARS onderworpen derden	-	-
Schulden ten gevolge van de aankoop van goederen en diensten	480.658,37	292.535,50
Fiscale schulden	-	-
Roerende en onroerende voorheffing	-	-
Directe en indirecte bezoldigingen van het personeel	69.249,00	41.107,29
Andere schulden	-	-
Schulden op ten hoogste één jaar	-	-
Schulden ingevolge de aankoop van goederen en diensten	17.273,92	21.107,25
WACHTREKENINGEN EN OVERLOPENDE REKENINGEN VAN DE PASSIEFZIJD	-	565,08
Gelopen maar niet vervallen financiële kosten	-	-
Gelopen maar niet vervallen niet-financiële kosten	-	-
Over te dragen niet-financiële opbrengsten	-	565,08
Wachtrekeningen met normaal gesproken een creditsaldo	-	-
TOTAAL PASSIVA	4.675.000,52	3.950.770,30

Resultatenrekening

	2017	2016
ANDERE INKOMENSOVERDRACHTEN DAN BELASTINGEN EN SOCIALE BEDRAGEN	3.757.523,10	3.592.680,36
Inkomensoverdrachten aan derden niet onderworpen aan het ARS	-	-
Uitzonderlijke ontvangsten afkomstig van gezinnen in het kader van geschillen	-	700,00
Inkomensoverdrachten aan derden onderworpen aan het ARS	-	-
Toelagen MRBC	3.748.000,00	3.583.000,00
Financiering door het MBHG	9.523,10	8.980,36
Winst uit beleggingen	-	15,96
Gelopen interesten op toegestane private leningen	-	15,96
Kapitaaloverdrachten aan de boekhoudkundige entiteit afkomstig van andere boekhoudkundige entiteiten van dezelfde institutionele groep	-	23.921,26
Overdracht van vaste activa afkomstig van het BIM	-	23.921,26
TOTAAL Bedrijfsopbrengsten	3.757.523,10	3.616.617,58
COURANTE KOSTEN	3.203.902,18	3.091.706,93
Vergoedingen	783.481,66	666.620,04
Personeelskosten gefactureerd door het BIM	-	543.337,27
Terugbetalingen van individuele onkosten en allerhande beheerskosten	83.850,50	93.656,61
Huurkosten	190.398,63	182.614,64
Courante kantoorkosten	194.010,14	319.906,27
Specifieke courante kosten voor ICT	177.898,90	145.741,77
Andere kosten	-	-
Bezoldigingen van het personeel	-	-
Wedden en salarissen	1.246.707,95	756.486,72
Bezoldigingen in natura van het personeel	31.497,24	14.526,78
Aan socialezekerheidsinstellingen te storten effectieve sociale werkgeversbijdragen	338.722,13	194.937,79
Aan andere entiteiten dan socialezekerheidsinstellingen verschuldigde effectieve sociale werkgeversbijdragen	31.593,77	37.066,27
Afschrijvingen	-	-
Afschrijvingen op immateriële vaste activa	114.989,86	123.576,06
Afschrijvingen op installaties, machines en uitrusting voor exploitatie	262,37	13.236,71
Afschrijvingen op ander meubilair en materieel dan voor exploitatie en dan in leasing	10.489,03	13.236,71

	2017	2016
BELASTINGEN EN TAKSEN TEN LASTE VAN DE BOEKHOUDKUNDIGE ENTITEIT	40.914,48	40.896,01
Onroerende voorheffingen en allerhande taksen	40.914,48	40.891,85
Verschuldigde belastingen op roerende inkomsten van de boekhoudkundige entiteit	-	4,16
FINANCIËLE LASTEN	342,39	
Gelopen interesten op borgtochten, consignaties	342,39	0,00
ANDERE INKOMENSOVERDRACHTEN DAN SOCIALE PRESTATIES	-	375,00
Inkomstenoverdrachten aan IZW's ten dienste van gezinnen	-	375,00
UITZONDERLIJKE LASTEN	-	997,25
Kapitaalverliezen op verkopen van immateriële activa	-	997,25
Toelagen aan de sociale fondsen ten gunste van het personeel	-	0,00
TOTAAL EXPLOITATIEKOSTEN	3.245.159,05	3.133.975,19
SURPLUSOPBRENGSTEN OP KOSTEN OP 31/12	512.364,05	482.642,39
SURPLUSKOSTEN OP OPBRENGSTEN		

Rechten en verplichtingen buiten balans

	2017	2016
RECHTEN EN VERPLICHTINGEN TEN GUNSTE VAN DE BOEKHOUDKUNDIGE ENTITEIT		
Rechten toegekend onder opschortende voorwaarde aan de boekhoudkundige entiteit, andere dan in verband met subsidies	34.708,15	18.518,15
TOTAAL	34.708,15	18.518,15
RECHTEN EN VERPLICHTINGEN TEN LASTE VAN DE BOEKHOUDKUNDIGE ENTITEIT		
Uitstaande budgettaire vastleggingen	452.772,53	543.618,28
Zakelijke zekerheden gesteld voor rekening van derden	64.639,00	60.000,00
TOTAAL	517.411,53	603.618,28

Inventaris van de overheidsopdrachten door BRUGEL in 2017

(vastgesteld in het kader van artikel 7 van de ordonnantie van 12 januari 2006 betreffende de doorzichtigheid van de bezoldigingen en voordelen van de publieke mandatarissen in Brussel.)

Budgettair artikel	Naam van het budgettair artikel	Derde	Totaal €	Procedure
01.001.07.07.1140	voordeelen in natura	SODEXO Pass Belgium	20,790.00	Onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking
01.001.08.01.1211	aanwervings- en selectiekosten	ACCORD Group	30,362.45	Open offerteaanvraag
01.001.08.02.1211	professionele vormingen	LERIAN COMMUNICATIONS	16,173.75	Onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking
01.001.08.06.1211	ICT-onderhoud	ACSONE	45,350.80	Onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking
		ARPAWEB	13,068.00	Onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking
		NSI Braine	32,938.04	Onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking
01.001.08.11.1211	verzendings- en telefoonkosten	PROXIMUS	30,000.00	Onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking
01.001.08.13.1211	expertisekosten en honoraria: algemene kosten	IRISTEAM	101,760.00	Regionaal kadercontract
		GROUPE S	13,302.74	Onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking
01.001.11.03.7422	matériel et applications informatiques - ICT en IT-toepassingen	BDO Cockpit	38,962.85	Onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking
		ACSONE	217,393.44	Onderhandelingsprocedure met bekendmaking
01.002.08.01.1211	informatie- en communicatiekosten	EPIC FRAME	52,000.00	Vereenvoudigde onderhandelingsprocedure met bekendmaking
		PANTAREIN PUBLISHING	23,667.60	Vereenvoudigde onderhandelingsprocedure met bekendmaking
		PAGE IN EXTREMIS	27,093.11	Open offerteaanvraag
		ACSONE	15,034.25	Onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking
01.002.08.02.1211	expertisekosten en honoraria: wettelijke opdracht	ICEDD	18,089.50	Onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking
		PWC	59,895.00	Vereenvoudigde onderhandelingsprocedure met bekendmaking
		CLIMACT	21,780.00	Vereenvoudigde onderhandelingsprocedure met bekendmaking
		STIBBE	21,477.50	Directe onderhandelingsprocedure met bekendmaking
01.002.08.03.1211	Expertisekosten, geschillendienst	STIBBE	14,368.75	Directe onderhandelingsprocedure met bekendmaking
01.002.08.04.1211	tariefstudie en rechtsbijstand	CAPGEMINI	59,925.25	Vereenvoudigde onderhandelingsprocedure met bekendmaking
		EQUAL	29,040.00	Vereenvoudigde onderhandelingsprocedure met bekendmaking
		KPMG	18,150.00	Onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking
		PWC	30,552.50	Vereenvoudigde onderhandelingsprocedure met bekendmaking
		PWC	36,103.38	Onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking
		ERNST & YOUNG	24,200.00	Onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking
		ICEDD	69,627.64	Vereenvoudigde onderhandelingsprocedure met bekendmaking
		SIA PARTNERS BELGIUM	26,590.00	Vereenvoudigde onderhandelingsprocedure met bekendmaking
TOTAAL			1,107,696.55	

Volgens de rondzendbrief van 23 maart 2006 zijn overheidsopdrachten gegund bij onderhandelingsprocedure met aanvaarde factuur (d.w.z. < € 8.500, exclusief btw) niet inbegrepen

Lijst van publicaties

Lijst van adviezen

Document	Omschrijving	Datum	Categorieën
Advies 235	Betreffende de ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie van 20/01/2006 tot opstelling van een kader voor het waterbeleid. Opgesteld op verzoek van de minister die bevoegd is voor water en energie.	13/01/17	Tarieven
Advies 236	Betreffende de problematiek van de conversie van het Brusselse aardgasnet en de aanpassing van de binneninstallaties van de verbruikers om met rijk gas te kunnen werken.	23/02/17	Beheer van het net Gas
Advies 238	Betreffende de verslagen van de distributienetbeheerder voor elektriciteit en gas voor het jaar 2015: inzake de kwaliteit van de dienstverlening en de schadevergoedingsregeling zoals de niet-discriminerende praktijken tegenover de leveranciers.	10/03/17	Beheer van het net Gas & Elektriciteit
Advies 239	Betreffende de toekenning van een leveringsvergunning voor gas en een leveringsvergunning voor elektriciteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aan de onderneming ELINDUS BVBA	24/03/17	Leveringsvergunningen Gas & Elektriciteit
Advies 240	Betreffende de openbare raadpleging van de CREG betreffende de wijzigingen aangebracht aan het charter voor goede praktijken voor online prijsvergelijking voor elektriciteit en gas	3/05/17	Tarieven Gas & Elektriciteit
Advies 241	Betreffende de publicatie van een lijst met de elektriciteitsproductie-eenheden die als opkomende technologie zijn erkend, volgens artikel 69 lid II van de verordening (EU) 2016/631	18/05/17	Groene stroom
Advies 242	Betreffende het verslag van de distributienetbeheerder over de uitvoering van de openbare dienstopdrachten inzake elektriciteit en gas voor het jaar 2016 voor de gedeelten 'openbare verlichting' en 'veiligheid van de gasinstallaties'	16/06/17	Beheer van het net Gas & Elektriciteit
Advies 243	Betreffende het voorontwerp van de ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de gas- en de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de ordonnantie van 1 april 2004 betreffende de organisatie van de gas- en de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, betreffende wegensretributies inzake gas en elektriciteit en houdende wijziging van de ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de gas- en de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de ordonnantie van 12 december 1991 houdende oprichting van begrotingsfondsen.	30/06/17	Marktmodel Gas & Elektriciteit
Advies 244	Betreffende de problematiek van de conversie van het Brusselse aardgasnet en de aanpassing van de binneninstallaties van de verbruikers om met rijk gas te kunnen werken.	16/06/17	Beheer van het net Gas
Advies 246	Betreffende de ontwikkeling van de nieuwe energiediensten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.	30/06/17	Regulatoren Elektriciteit
Advies 247	Betreffende het voorontwerp van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot wijziging van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 17 december 2015	8/09/17	Regulatoren Groene stroom
Advies 248	Betreffende de erkenningsaanvraag van de beheerder van het tractienet spoor ingediend door Infrabel bij de Algemene Directie Energie	8/09/17	Beheer van het net
Advies 249	Betreffende het investeringsplan voor aardgas, voorgesteld door de Brusselse distributienetbeheerder SIBELGA, voor de periode 2018-2022	9/11/17	Beheer van het net Gas
Advies 250	Betreffende het investeringsplan voor elektriciteit, voorgesteld door de Brusselse gewestelijke transmissienetbeheerder ELIA voor de periode 2018-2028.	9/11/17	Beheer van het net Elektriciteit
Advies 251	Betreffende het investeringsplan voor elektriciteit, voorgesteld door de Brusselse distributienetbeheerder voor de periode 2018-2022	9/11/17	Beheer van het net Elektriciteit
Advies 252	Betreffende het programma van de openbare dienstopdrachten 2018 van Sibelga	24/11/17	Regulatoren
Advies 253	Betreffende de overdracht van de leveringsvergunning voor gas en de leveringsvergunning voor elektriciteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van Eneco België B.V. aan Eneco Belgium nv	8/12/17	Leveringsvergunningen Gas & Elektriciteit
Advies 254	Betreffende de hernieuwing van de leveringsvergunning voor gas en de leveringsvergunning voor elektriciteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest na de overname van de onderneming ENI GAS & POWER nv	8/12/17	Leveringsvergunningen Gas & Elektriciteit

Lijst van voorstellen

Document	Omschrijving	Datum	Categorieën
VOORSTEL 19	Betreffende de vermenigvuldigingscoëfficiënt toegepast op fotovoltaïsche installatie - Analyse van de economische parameters.	8/09/17	Groene stroom
VOORSTEL 20	Betreffende de vermenigvuldigingsfactor toegepast op warmtekrachtkoppeling in collectieve huisvesting – Analyse van de economische parameters.	15/12/17	Regulatoren, Groene stroom

Lijst met de studies

Document	Omschrijving	Datum	Categorieën
STUDIE 17	Betreffende de taken en verantwoordelijkheden van de actoren die betrokken zijn bij de omschakeling van L-gas naar H-gas. Opgesteld op basis van artikel 30bis van de elektriciteitsordonnantie.	10/02/17	Beheer van het net, Gas
STUDIE 18	Betreffende de kwantitatieve en kwalitatieve analyse van de beslissingen van het vrederecht over beëindiging van contracten	10/03/17	Sociale aspecten
STUDIE 18bis	Betreffende de analyse van de procedure in het vrederecht inzake de ontbinding van contracten	20/09/17	Sociale aspecten, Regulators, Sociaal cliënteel, Beschermden klanten
STUDIE 19	Betreffende de analyse van de correcte facturatie van de distributietarieven door de distributienetbeheerder SIBELGA	10/02/17	Beheer van het net, Gas
STUDIE 20	Betreffende de ontwikkeling van voor het publiek toegankelijke herlaadinfrastructuur voor elektrische voertuigen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	10/02/17	Beheer van het net Elektriciteit
STUDIE 21bis	Betreffende de groepsaankopen van elektriciteit en gas in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.	30/06/17	Gas, Tarieven
STUDIE 23	Betreffende de ontwikkeling van een infrastructuurnetwerk van voor het publiek toegankelijke CNG-tankpunten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	8/09/17	Beheer van het net, Gas
STUDIE 24	Betreffende het fotovoltaische park in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest - 2015.	9/11/17	Groene stroom
STUDIE 25	Betreffende de Observatorium van de prijzen "Professionele klanten" - 2009-2016 - Executive summary.	8/12/17	Tarieven, Elektriciteit, Gas

Lijst van beslissingen

Document	Omschrijving	Datum	Categorieën
BESLISSING 43	Betreffende het personeelsplan van BRUGEL voor het jaar 2017.	30/06/17	Regulators
BESLISSING 43bis	Betreffende het personeelsplan van BRUGEL voor het jaar 2017 - gewijzigde versie na syndicale consultatie en advies van de Minister	30/06/17	Regulators
BESLISSING 45	Betreffende de aanpassing van de tarieven voor de doorrekening van de kosten voor het gebruik van het transmissienet, de aanpassing van de wegensretributie.	13/01/17	Tarieven
BESLISSING 46	Betreffende de invoering van het procedurereglement van de Geschillendienst van BRUGEL	10/03/17	Regulators
BESLISSING 47	Betreffende de modaliteiten voor de voorstelling van de meetgegevens	21/04/17	Elektriciteit , Gas , Beheer van het net
BESLISSING 49	Betreffende de beslissing tot aanstelling van de leden van de Geschillendienst van BRUGEL	24/03/17	Regulators
BESLISSING 50	Betreffende de aanvraag van Ökofen Forschungs- und Entwicklungsgesellschaft m.b.H voor de de classificatie van de elektriciteitsproductie-eenheid als opkomende technologie	18/05/17	Elektriciteit
BESLISSING 51	Betreffende de aanvraag van Remeha NV voor de classificatie van de elektriciteitsproductie-eenheid als opkomende technologie	18/05/17	Elektriciteit
BESLISSING 52	Betreffende de aanvraag van SenerTec GmbH voor de classificatie van de elektriciteitsproductie-eenheid als opkomende technologie	18/05/17	Elektriciteit
BESLISSING 53	Betreffende het huishoudelijk reglement van BRUGEL. Opgesteld op basis van artikel 30sexies van de ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	25/08/17	Regulators
BESLISSING 54bis	Betreffende de tariefsaldi gerapporteerd door de netbeheerder SIBELGA met betrekking tot het boekjaar 2016	14/11/17	Elektriciteit, Tarieven
BESLISSING 55bis	Betreffende de tariefsaldi gerapporteerd door de netbeheerder SIBELGA met betrekking tot het boekjaar 2016 - Gas	14/11/17	Gas, Tarieven
BESLISSING 56	Betreffende de handtekeningdelegatie bij BRUGEL.	8/09/17	Regulators
BESLISSING 57	Betreffende de goedkeuring van het specifiek tariefvoorstel 'elektriciteit' van SIBELGA voor het jaar 2018.	25/10/17	Tarieven, Elektriciteit
BESLISSING 58	Betreffende de goedkeuring van het specifiek tariefvoorstel 'gas' van SIBELGA voor het jaar 2018	25/10/17	Tarieven, Gas

Lijst van verslagen

Document	Omschrijving	Datum	Categorieën
VERSLAG 36	Betreffende het te implementeren reglementair kader voor de goede werking van de flexibiliteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.	10/03/17	Marktmodel
VERSLAG 37	Betreffende de invoering van het procedurereglement van de Geschillendienst van BRUGEL.	10/03/17	Sociale aspecten
VERSLAG 38	Betreffende de criteria voor het toestaan van afwijkingen van bepalingen van de netcodes op Europees niveau.	21/04/17	Marktmodel
VERSLAG 39	Betreffende de uitvoering van haar verplichtingen voor het jaar 2016.	1/06/17	Elektriciteit , Groene stroom , Gas , Marktmodel , Regulators , Tarieven , Sociaal cliënteel , Jurisprudentie
VERSLAG 40	Betreffende de groepsaankopen van elektriciteit en gas in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.	30/06/17	Gas, Tarieven
VERSLAG 44	Thematisch verslag 01 - Deze behandelt de elektriciteits- en gasmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	8/09/17	Elektriciteit, Gas, Tarieven, Regulators
VERSLAG 42	Thematisch verslag 03 - Deze behandelt de Rechten van de huishoudelijke afnemers en werking van de gas- en elektriciteitsmarkten.	8/09/17	Sociale aspecten, Regulators
VERSLAG 43	Thematisch verslag 04 - Deze behandelt de werking van de markt voor groenestroomcertificaten en garanties van oorsprong	8/09/17	Groene stroom, Regulators
VERSLAG 41	Thematisch verslag 02 - Deze behandelt de Klachtenbehandeling en werking van de Geschillendienst.	8/09/17	Sociale aspecten, Regulators, Klachten, Consumentenrechten
VERSLAG	Verslag na openbare raadpleging betreffende de studie 18bis (alleen beschikbaar in het Frans)	20/09/17	Sociale aspecten, Sociaal cliënteel, Beschermden klanten, Consumentenrechten

Verantwoordelijke uitgevers

M. Deprez - P. Misselyn - BRUGEL, Kunstlaan 46 - 1000 Brussel

Design en vormgeving

www.inextremis.be

Foto's

Hans Roels (foto van het personeel p. 33), fotolia.com, www.inextremis.be

Ce rapport annuel est aussi disponible en français.

DE BRUSSELSE REGULATOR VOOR ENERGIE

Kunstlaan 46/14
1000 Brussel
info@brugel.brussels

www.brugel.brussels